

ODAMEES

NR. 2 (40) / 1929

VI AASTAKÄIK

- 1) „**ODAMEES**“ on esimene ja ainus ajakiri Eestis, mis silt ja välimuselt võistelda võib paremate väljamaa ajakirjadega.
- 2) „**ODAMEES**“ on ainus soliid, rahvalik ajakiri Eestis, mis ei aja taga äärmusi, vaid on huvitav ja loetav nii noorele kui vanale, nii linna- kui maaelanikule, nii haritlasele kui lihtsamalegi töölisele.
- 3) „**ODAMEHE**“ sisu on väärtuslik ega vanane, mida võimaldab suurem hääde kaastööliste kogu, kui ühelgi teisel Eesti ajakirjal.
- 4) „**ODAMEES**“ on kõige pildirikkam ajakiri Eestis, 1725 pilti seni ilmund «Odamehe» 1258-l leheküljel.
- 5) „**ODAMEES**“ on võrdlemisi kõige odavam ajakiri Eestis, arvesse võttes tema suurust, sisu väärtust ja lugemismaterjali huvitavust.
- 6) „**ODAMEES**“ ei tohi puududa üheski majas, ühelgi laual, üheski raamatukogus. Tellitagu «Odamees» käesoleva aasta pääle, ostetagu endiseid väärtuslikke aastakäikusid!
- 7) „**ODAMEHE**“ reklaam on võistlusefta, sest ajakirja jäädava väärtuse ja nägusa välimuse tõttu hoitakse numbrid alles, jäävad aastate viisi kestvaks lauakaunistuseks ja paremaks ajaviiteks, nii et tema kuulutustel võrdlemata suurem mõju on, kui harilikel ajalehekuulutustel.

A. PÄÄSUKKE'SE

PESU-, MOE- JA PUDUÄRI

Promenadi 2 / Tel. 5-55

RAHA

on praegu vähe iga-
ühel!

See manitseb ostude suhtes kokkuhoiule ka piasajades. Teie, daamid ja herrad, ostate moetarbeid kõrges väärtuses kõige odavamalt kõigile tuntud ärist.

ODAMEES

RAHVUSKULTUURILINE PILDIAJAKIRI

ILMUB KÜMME KORDA AASTAS / VASTUTAV JA TEGEV TOIMETAJA CARL SARAP / VAL-
JAANDJA A. KÜNNAPUU / TOIMETUSE AADRESS: TARTU, POSTKAST 51 / TELLIMISHIND:
1 AASTAS (10 NUMBRIT) 5 KR., 1/2 A. (5 NRT.) 2 KR. 75 S. VALJAMAALE 50% KALLIM

Mayne Reid'i romaan

Romaani alguse kokkuvõte: Kesk Vaikset okeani Inglise sõjalaev kihutab järel salapärase kuunari. Tagaäetav kannab signaali „Olen hädas“, kuid põgeneb iga abipakkuva laeva eest. Peavad teda viirastuseks. Lõpuks vaibub tuul, ja nii jälgija kui jälgitavgi jäävad seisma. Fregaadilt saadetakse kaater madrustega kahe ohvitseri juhatusel kuunari juurde. Ohvitserid ja pootsman lähevad laevale ja näevad sääli vilksatuvat kahte imelikku

olendit, ja kaetud laua taga kaks valget meest kinniseotult. Tõuseb torm ja must pilv matab laevad. Tormi vaibudes on kuunar kadund.

Tegevus järgneb San-Franciskos a. 1849. Sadam on täis laevu, milledelt kullapalavikus madrused kaldale põgenend. Inglise sõjalaeva „Ristisõitja“ ohvitserid Croger ja Cadvallader armusid Kalifornia mõisniku don Monticho tütre Carmenisse ja tütre tütre Doloresisse. Nende võistlajateks peavad endid „kalifornia rüütlid“ Calderon ja Lara. Sünnib kokkupõrge. Don Monticho üürib laeva „Kondor“, et lahkuda Ameerikast ühes kullaga. Laeval aga pole madruseid. Croger soovib Harry Blew Montichole madruseks. Mängupõrgus inglased löövad „panga lõhki“.

XXVII. Kodutu Harry Blew

Harry Blew mõõdus „Eldoradost“ kirjeldatud sündmuse kõige hoogsamal momendil. Kui ta oleks võind näha läbi seina, ta oleks oma ohvitseri näind ja läind nende juure, et vajaduse korral käepärast olla. Aimamata oma kaitsjate ligiolu ta mõõ-

A/S. KAUBA PANK A/S.

Asut. 1905. a.

Tartus, Suurturg 12, omas majas.

Asut. 1905. a.

Telefonid nr. 9 ja 209. Äritunnid kella 9–2 p. l.

**Võtab raha hoiule jooksvale arvele ja tähtajale.
Annab laenusid vekslite vastu käemeeste vastutusel
ja muudel kindlustustel.**

Inkasso / Transferdid / Akkreditiivid ja garantiid / Valuuta / Korrespondendid.

Kinnitus A-s. «Eesti Lloid» Pääagentuur

Tule-, elu-, veo-, õnnetusjuhuste-, murdvarguse- ja klaasikinnitus.

JUHATUS

EESTI KOMMERTS PANK

Pääpank: Tallinn, S.-Karja t. 7.

Osakonnad: Tartu, Viljandi, Pärnu, Valga, Petseri, Narva ja Haapsalu.

Telefonid: pääpangas	1-57	panga keskjaam:	6-13
juhatus	9-89		9-86
	22-09		15-07
			19-03
			19-62
			29-61

Telegraafi aadress: „KOMPA“.

Sissemakstud põhikapital kr. 1.400.000.—

Võtab raha hoiule

Annab laenusid vekslite, obligatsioonide ja mitmesuguste väärtuste kindlustusel.

Ostab ja müüb välisraha ja tshekke, Eesti Hüpoteegipanga pantlehti, Eesti 1927. a. välislaenu pabereid.

Saadab raha teistesse linnadesse kodu- ja välismaal.

Toimetab kõiksugu pangaoperatsioone.

Korrespondendid kõigis kodumaa linnades, alevites ja tähtsamates välismaa linnades.

Kiire pangatalitus.

PANGA JUHATUS.

(Lendav Hollandlane)

dus „Eldorodost“, nagu kümme-kond teisestki sellisest mängupörgust. Ta uitas tänavail kaua ja lootis kohata oma ohvitseri. Lõpuks loobus sellest mõttest ja tõttas Silwestri kontori poole. Vahest see pole veel suletud ja tal lubatakse sääl õõbida kas pikutades sohval või lamades põrandal või toolilgi istudes.

Pilved katsid taeva ja valaskalaõli laternad valgustasid vaevaselt tänavat, kuid ta leidis kontori siiski.

Ta võttis ukseingist kinni ja vajutas. Uks oli lukkus. Ta koputas enne kartlikult, siis julgemalt, lõpuks põrutas rusikatega ja tulnud meele, et agent on hispaanlane, karjus hispaania keeles: tehke lahti! Vastust ei järgnenud. Asjata on koputada ja hüüda. Madrus läks kolama uuesti mööda linna. Tund hiljem ta märkas, et oli jõudnud vee ääre järele. Ta peatus meelt heites. Kas õige heita liivale magama?

Mõnel teisel ajal poleks see jumal teab kui suur häda. Kuid talv on praegu, põhjatuul lõõtsub ja külma vihma hakkas sadama päälegi. Varsti ta oleks läbi märg. Vaadates ringi ta märkas kummuli paati, puges selle alla ja heitis kogu pikkuses siruli.

XXVIII. Pahad naabrid

Harry säng oli pehme, kuid ta ei saand und. Vihm ühes tulega pääsevad sisse ega lase unel tulla. Harry kuulatab mere mühinat, vihma piiskade kahinat paadil, kui äkki inimeste häält ulatab ta kõrva. Nüüd juba kõneldakse otse paadi juures ja Harry kuuleb iga sõna. Inimeste jalad paistavad paadi ääre alt. Ta näeb kaht paari laiu ja kaht paari kitsaid pükse.

Need on kalifornlased ja hispaanlased ning kõnelevad hispaania keelt.

„Oled sa kindel, Calderon, et nad tulevad siit kaudu?“

„Kindlasti paat ootab neid rannas. Teist teed ju pole. Nad peavad varsti siia jõudma.“

„Nad võisid veel kuhugile minna,“ lausus kolmas. „Inglased joovad väga palju.“

„Mida rohkem, seda parem meile,“ ütles neljas

„Nad on sõjariistus ja panevad vastu,“ kõneles Lara. „Meie ei saa oma raha neilt tagasi kergelt.“

„Muidugi. Kui me laseme neid elusalt lahti, siis nad ajavad jalule kogu politsei. Peame nad tappa.“

Olles kuulnud seda, Harry Blew taipas ohvitseride hädaohtlikku seisukorda. Järelikult, need neli meest kavatsesid neile kallale tungida, rõõvida ja nad tappa.

„Mis selles halba?“ kõneleb Lara. „Tahame ju tagasi saada oma raha. Inglasel vedas hästi, kõik tulid appi, muidu poleks me alla annud. Olete nõus?“

„Jah, jah!“ vastasid teised kolm. Ainult Calderon kõhkles pisut.

Madrus taipas need olevat mängumaja peremehe ja tema sõbrad. Kuis ohvitseri päästa? Pimedas võidaks neile ootamatult kallale tungida. Ja kuigi neid hoiatada, siis on neid ikkagi vaid kaks nelja vastu. Harry ise ju on relvata. Pääle selle on noor-mehed muidugi pisut vindis ega mõtlegi hädaohule. Mis teha? Muidugi ta võiks haarata ühte neist vaenlasist jalust, neid kohutada ja põgenema kihutada. Ent need pole sellised mehed, et kardaksid.

Kolmas Tartu Laenu- ja Hoiu-Ühisus

Tartus, Suurturg nr. 8.

Üldine telefon nr. 99.

Juhatuses telefon nr. 11-31.

Avatud igal äripäeval 9—2.

Ühisus on asutatud 1913. a. ja kuulub vanemate Eesti ühistegeliste rahaasutuste hulka.

Ühisus võtab raha hoiule; annab laene välja; saadab raha igasse kodumaa linna, alevisse ja valda, kus ühistegelised rahaasutused asuvad; võtab vastu vekseid, veokirju ja tschekke sissenõudmiseks; akkreditiivid ühispiimatalitustele; garantiid ettevõtete, hangete ja maksude kindlustuseks.

Ühisusel oli 1. jaan. s. a. 3375 liiget ja nende vastastikune vastutussumma ulatus Kr. 992.480.25.

Oma kapitale	Kr.	220.605.52
Laen välja antud	„	2.918.322.49
Hoisummasid	„	1.909.779.78
Äriseis	„	3.196.125.98
Rahaline läbikäik	„	32.044.514.36

Toimetab kõiki pangaoperatsioone

EESTI RAHVAPANGA

arvete seis 28. veebruaril 1929. a.

AKTIVA.		PASSIVA.	
Kassa ja jooksvad arved teistes pankades	210.056.95	Osa ja muud kapitalid	287.970.99
Väärtpaberid ja väljamaa raha	5.178.88	Hoiusummad	1.435.119.36
Laenud	2.147.286.57	Vekslite rediskont ja muud laenud Eesti Pangas	787.657.95
Korrespondendid	318.894.06	Korrespondendid	259.209.66
Osamaksud teistes asutustes	6.354.34	Garantiid	796.826.10
Garantiide deebitorid	796.826.10	Riigikassa tagasimaksetavad riiklised laenud ja kalameeste laenu fond	948.582.05
Riiklised laenud	914.152.45	Mitmesugused passivad	184.084.41
Kinnis- ja vallasvarad	269.983.58	Saadus %/ ja komisjon	58.451.55
Mitmesugused aktivad	104.255.09	Liikmete lisavastutus	474.400.—
Ärikulud, makstud %/ ja komisjon	15.841.35	1928. a. puhaskasu	32.124.50
Liikmete kohustused	474.400.—		
	5.263.219.57		5.263.219.57

JUHATUS.

A.-S. A. EINPAUL

TALLINN,

Siimoni tänav 19.

Kõnetr.: 22-24, 34-49 ja 8-43.

*

Eriala: või, kanamunade ja kaseiini eksport.

Piimaäri ja meierei.

Ladus: Meiereitarbed, nagu: võitünnid, sool, perga-
:- ment, võivärv, kultuurhape, piimaveo kannud ja m. :-
Ilmakuulsa Hollandi taimevõi tehase «Van den Bergh's
Fabriken» ainuesindaja Eestis.

Ladus alati võistlemata headuses

taimevõi „SANELLA“ ja rasv „ALMA-FETT“.

A. E. G.

EESTI ELEKTRI SELTS p. v.

TALLINNAS

Raekoja plats nr. 4.
Telef. 15-90

TARTUS

Küüni tänav nr. 3.
Telef. 4-91

Elektromootorid ja dünamod, elektritriikraud ja pliidad, elektri keedunõud ja padjad, elektri õhupuhastajad ja tolmuimejad, elektri vee ja õhupumbad ja kõiksugu elektri sissesäädete tarbeasjad.

OSRAM! / / / Elektri-lambid / / / OSRAM!

Samal ajal Lara kõneles:

„Siin võivad nad meid kohe märgata. Oleks parem, kui nad ei jõuaks haarata relvu.“

„Kas õige paadi alla pugeda!“ arvas Calderon. Harry Blew süda löi kaksteistkümmend.

„See ei sobi,“ arutas keegi. „Meil on raske säält karata välja, ja vahest on veel ka siinsamas lähidal paat kümnekonna tugeva inglise madrusega.“

„Sul on õigus, Manuel,“ vastas Lara. „Asume parem sinna seinu varju.“

Sellele ei vaidlend keegi vastu ja tasakesi nad eemaldusid paadist.

Varsti nende siluetid kadusid pimedusse.

XXXI. Ristisõitjad, appi!

Piiludes sinna poole, kuhu mõrtsukad kadusid, Harry Blew otsustas, et teda pimeduses ja udus ei

nähta ega ole ka tema samme pehmel rannaliival kuulda. Ta poeb paadi alt välja, hiilib tasakesi rannale ja pistab siis kõigest jõust jooksmas. Peagi kõmasid ta sammud laudadest sadama platformil. Säält silmab ta paadi sõudjatega ja esimesest pilgust tunneb olevat selle „Ristisõitjalt“.

„Ruttu, poisid!“ karjub ta ja endist seltsimeest tuntakse kohe häälest. „Jookske mu järel! Meie ohvitserid on hädas!“

Madrused hüppavad paadist ja on silmapilk kaldal. Seletust pärimata nad jooksevad kummuli oleva paadi juurde. Pole kuulda ei müra ega pauke, ei vähemstki võitluse kära. Kuid säält paistab rannal kaks inimkuju. Harry taipab, et need on mõlemad ohvitserid. Kes muu võiks siin käia. Juba nad lähenevad paigale, kus varitsevad tapjad.

„Mr. Croger, stop!“ karjub Harry, „mitte sammu enam! Teid varitsetakse, et tappa! Kahte neist kutsutakse Calderon ja Lara!“

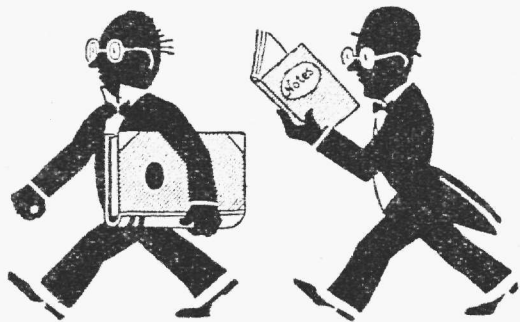
ROOLI JA KONTORI TARBEASJU

trüki- ja pakkimispaberid, paberist kolte ning maitserikaid t a p e e t e, soovitab :-: vabriku hindadega oma Tartu laost :-:

TAPEEDI SUURÄRI
PABERI- JA

„KODUMAA“

Tartus, Aleksandri tän. 10.

Saapakauplus

LUDVIG OJA

Tartus, Kaubahoov 5
// Vastu Barklai platsi //

Soovitab suures valikus

igasuguseid jalanõusid

kõige uuema moe järele.

Töö korralik ja vastupidav.

Tellimised igasug. jalanõude pääle täidetakse kiirelt.

Hinnad mõõdukad.

(Lendav Hollandlane)

Ohvitserid seisid kui sambad. Madruse viimaste sõnade järel vilkus pimeduses neli tulukest. Kõmatas neli pauku ja kuulid kiunusid ohvitseride ümber nagu mesilased. Kärgatasid uued paugud. Croger ja Cadvallader jooksid madruse juurde ja koos nendega tormasid paukude suunas. Kuid säääl polnud kedagi enam. Vaid kaugel pimeduses kihutasid mingid varjud.

Cadvallader tahtis lasta nende järele, kuid kartis, et nad vahest pole mõrtsukad.

„Jooksku pääle,“ ütles Croger, „meie teame juba, kes nad on. Tänu teile, vennad! Sähke, jagage endi vahel sada naela. Kahe elu päästmise eest on see tühine summa.“

„Kuida sattusid sa, Harry, siia? Ent tõtakem laevale. Tule ühes, Blew! Säääl jutustad meile!“

Rõõmuga Harry oli nõus. Magusasti ta magas selte õõ omal endisel koil.

XXX. Mahajäetud elamu

Kümmekond miili San Franciscost asub mõisamaja. Ümberringi laiutuvad hiigla karjamaad, kuid igalpool paistab mahajäetus ja korralagedus, iseäranis aga majas eneses. Teda võiks pidada hüljatuks, kui mitte paari töömeest ei paistaks ega tüdrukut köögis, kes segab tainast.

Harva peremees tuleb siia. Kunagi ta nägi selles majas esmakordselt ilma valgust. Nüüd, pääle isa surma, ta päris mõisa. Ent suurem osa pärandusest sulas kaardilaual ja prassingutes. Maa on panditud risti ja põigiti. Maja näib varemena. Selle mõisa peremees on — Calderon. Kui ta kodus vii-

Eelmise «Odamehe» nr. 1 (39) SISU:

Soomesugu rahvaste tulevik, Mag. Joh. Aavik. — Tema tund... A. Kitzbergi haigus ja surm. Dr. med. H. Normann. — Pühajärve taimeistik. Dr. H. Bekker. — Kadund kiri. N. Gogoli jutustus. — Romantismi juubel. — Uus elamus. P. Chot'i jutustus. — Vaikse ookeani imed. V. Krõmov. — Vanad roomlased söömalauas. — Isikulool. anekdoote jne.

Hind 50 s. Saada rmkpl. Otse talitusest tellides (Tartu postk. 51) saadetakse ilma saatekuludeta kätte.

SUURES VALIKUS

Kodumaa veinid, napsid, liköörid, mitmesugused konservid, maiustused ja koloniaal-kaubad.

A. PÜGI

Tartus, Rüütli t. 3. Telefon 6-44

Rätsepmeister

EDUARD UUSEN

Tartus, Promenadi t. 4

Elukorter: Uueturu t. 24

JÕGEVA ÜHISPANK

Jõgeva alevis, Jõgeva Majand.-Ühisuse majas
Äritunnid kell 10—12. ————— Telefon nr. 45.

VÕTAB

raha hoiule ja maksab hoiusummade päält ajakohast protsenti.

ANNAB

laenusid oma liikmetele mitmesuguste kindlustuste vastu ja toimetab igasugu panga operatsioone.

Panga juures asub Eesti Kindlustuse Seltsi agentuur, kus vastu võetakse

**igasugu tule- ja murdvarguse- vastu
kindlustust ja elukindlustust**

(Lendav Hollandlane)

bib, peavad teenijad teda hoolsasti teenima, muidu sajab neile sõimurahet kraesse või isegi piitsahoope. Järgmisel päeval pärast panga lõhki ajamist Calderon ilmus ootamatult nagu väiksel selgest taevast koos oma seltsimehe ja kompanjoni Laraga mõisa. Teenijad asusid kiiresti katma einet. Peremees ühes külalisega istusid lauda ja vaikisid tüki aega. Esimesena algas kõnelust peremees:

„Mis nüüd teha, Lara? Olen veendund, et meid jälgitakse.“

„Arvatavasti.“

„Kuis sai teada mees, kes meid nimesid pidi hüüdis, et sääli olime?“

„Need olid inglise laeva madrused.“

„Aga miks see rahvas jõudis just parajaks ajaks, ei taipu ma.“

„Mina ka mitte. Võõrastemajas polnud madruseid näha, tänaval samuti me ei kohtand neid. Kas polnud nad peidus mõne vana paadi all, sel ajal kui seisatasime ja lobisesime nagu narrid? Madrus võis oodata ohvitseride tulekut, roomata paadi alla, ja olles kuulnud meie kõnelust, tormata seltsimeeste juure.“

„Nüüd mõistan. Kui seisime seina ääres, mulle paistus kui oleks keegi mööda hiilind.“

„See seletab puha. Sel kombel võis madrus teada saada et kavatsesime mõrtsukatööd. Kahvatada vaid selle ühe sõna pärast pole mehe väärt.“

Kuid oleme hädaohus, Calderon. Miks sa siis ei öelnud?“

„Sellepärast et ei teadnud, et olevat sellega midagi ühist.“

„Sinu pärast oleme täbaras seisukorras. Sekundantide asemel saadetakse meile politsei kaela, mis, olen veendund, on saadetud juba teele. Peame põgenema!“

„Kõik on kadund,“ ütles Calderon, „pole raha, pole ka armastust ega kättemaksu.“

„Noh, kättemaks pole veel läind!“

„Inglise ohvitserid sõidavad ära paari päeva pärast.“

Mida rutem, seda parem. Kuid mina siiski maksan kätte nagu ütlesin. Me võime veel tabada Gregori ja Cadvalladeri kõige tundelikumast kohast.

„Kuida nii?“

„Kui nad on läind, ei ole nad ometi puha kaasa võtnud. Nad on sunnitud midagi siia jätma — oma daamid.“

Ja, kuid don Gregorio Monticho tütre ja tütre-tütrega sõidavad ju ka minema.“

„Kuida? Nad lahkuvad Kaliforniast?“

„Päriselt.“

„See on vast üllatav uudis!“

„Mis siin imestada. Punasärgid on vallutanud maa. Daamid pole elu siin hädaohutu. Monticho talitab väga hästi, kui müüb oma maad ja sõidab paremale pinnale. Ta sai müügist rohkem kui kolmsada tuhat.“

„Aga kes ostis?“

„Kogu ühisus ja maksis sula raha, dollaritega. On ka kullaliiva.“

(Järgneb)

Pildiajakiri „Odamees“ 1928. a. sisu:

Kodumaa ajaloost

M. J. Eisen: Tartu nõiad	40 II; 72 III
P. Johansen: Toolse loss. Piltidega	69 III
A. Jürgenstein: Arkamisaja jõulud Eesti talutares.	5 I
R. Kangro-Pool: Jaan Tõnisson.	125 V
Kümme aastat 1918—1928.	36 II
O. Liiv: Rootsiaegne Rakvere. 5 pildiga	37 II
Iseseisvuse kuulutamise manifesti fotograafilise jäljend	35 II
G. Matto: Narva rahad. Päätuikk kodumaa numismaatikast. 12 pildiga	99 IV
Tarvastu mehed. 2 pildiga	76 III

Mälestusi

A. Jürgenstein: Noorepõlve mälestusi	79 III
A. Jürgenstein: Eesti Münchenhausen.	59 II; 89 III
Leo Tolstoi: Lapsepõlve mälestusi	108 IV; 130 V
Revolutsiooni päevil Petrogradis. A. Vihvelini 4 illustratsiooniga	117 IV

Kunstist

J. Pert: Arnold Böcklin 1827—1901 6 pildiga	9 I
J. Pert: Albrecht Dürer 1471—1528 12 pildiga	77 III; 105 IV
J. Pert: Francisco de Goya. 6 pildiga	127 V
J. Pert: Heinrich Zille 1858—1928. 6 pildiga.	41 II
Heinrich Zille jutustab. Mälestusi	43 II
J. Vahtra: Läti kunsti juubelinäitus. 6 pildiga	145 V

Kirjandusest ja keelest

J. Aavik: Mõtteid keelest ja keeleuendusest	22 I
J. Pert: Henrik Ibsen 1828—1906—1928	85 III
Christian Morgenstern 1871—1914	58 II
Sextus Propertius. † 15. a. e. Kr.	51 II
Uusi raamatuid	62 II

Luuletusi

E. W. Henley: Invictus. Tõlk. A. Oras	12 I
Inglise rahvaviisid. Tõlk. A. Oras	16 I
Chr. Morgenstern: Lehtrid. Tõlk. J. Semper	58 II
Chr. Morgenstern: Kell. Tõlkind J. Semper	58 II

Chr. Morgenstern: Palmström. Tõlk. J. Semper	58 II
Propertius: Hesterna, Mea Lux. Armastuslaul. Tõlk. H. Visnapuu	51 II
Propertius: O me felicem! O nox mihi candida! Armastuslaul. Tõlk. H. Visnapuu	52 II
J. L. Runeberg: Koormamees. Tõlk. E. Raudsepp. A. Edelfelti illustratsioonidega (6)	103 IV
J. L. Runeberg: Sven Tuuva. Tõlk. E. Raudsepp. A. Edelfelti illustr. (4)	73 III
J. L. Runeberg: Sõduri poeg. Tõlk. E. Raudsepp. A. Edelfelti illustr. (3)	46 II
Fr. Schiller: Kaputsiinlase jutlus. Tõlk. A. Oras.	7 I
Soome üliõpilaste lemmiklaul. Noodiga. Tõlk. J. Kangilaski	23 I

Jutte, romaane jne.

N. Gogol: Jõuluöö. Jõulujutt	131 V
J. W. Jannsen: Kolm öde. Jutustus	57 II
Lydia Koidula: Kivirist. Jutustus	75 III
Fr. R. Kreutzwald: Mikkel Põllupapp. Katke.	113 IV
A. Kuprin: Tühjad suvilad	114 IV
O. Luts: Sirgasmäe omad jõulupuud otsimas. Naljajutt	17 I
Hj. Nortamo: Tasala Vilksõvvab võedu. Naljajutt	20 I
Hj. Nortamo: Hakri Iiro palkab ennast sõamehest. Naljajutt.	47 II
J. Pert: Jõulujutt	13 I
M. Reid: Lendav Hollandlane. Roman. 17 I; 53 II; 81 III; 109 IV; 143 V	143 V

Juhtkirju, teadust jne.

J. Järve: Rahu maapääl	3 I
J. Järve: Tulge minu juurde	123 V
Härapääleht õnnesümboolina	147 V
Kuresaare. 6 pildiga	83 III
Laulupidu — rahva võidupüha	65 III
D. Mereshkovski: Leo Tolstoi ja bolshevism.	115 IV

Fõljetone

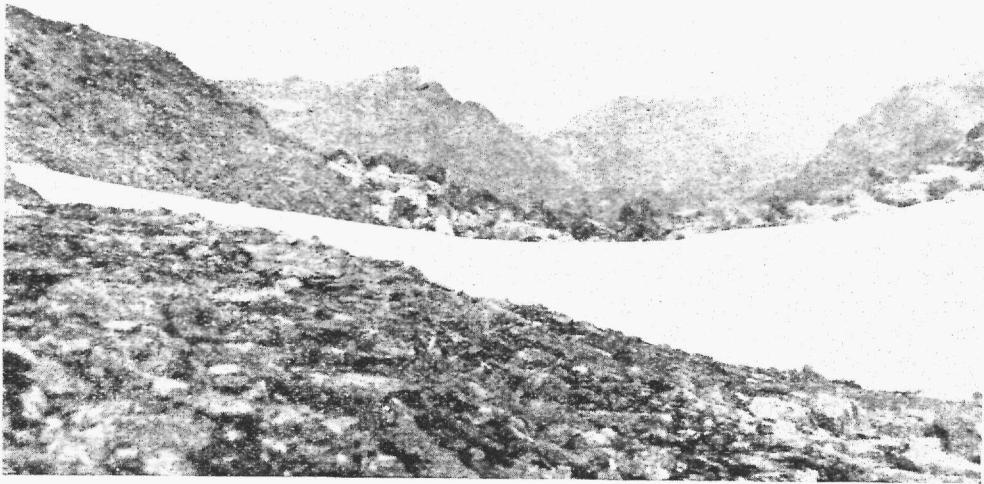
Bernh. Linde: Hulljulged toimetajad ja arvustajad	87 III
O. Luts: Eesti riigi elu ja olu ühe Balti mamsli valgustusel	24 I

Humoori

J. V. Jansen: Naljatilgad nukra meele vastu	62 II
Isikuloolisi anekdoote 25 I; 60 II; 91 III; 119 IV; 149 V.	
Kilde A. Tshehhovi märkmikust	92 III

Araabia nr. märgib lehekülge, rooma — numbrit.

Hind 2 kr. Tellida „Odamees“ talitusest (Aadr.: Tartu, postkast 51). Raha ettesaatjatele ei arvestata saatekulusid. Järelmaksuga saatmise puhul hind 2 kr. 50 s.

Lapi maastik

Kiviväljad kidura taimkattega kõrgetel tunduritel Seilandi saarel (Norra-Lapi). — Autori ülesvõte.

Lapi loodusest

„Odamehele“ kirjutand dr. Th. Lippmaa

Huvitab eesti lugejat lapi loodus? Lapi on ju meilt kaugel. Teame küll, et säääl kauges põhjas „eskimod ja laplased“ elavad ning arvame, et eesti taimeteadlased võiksid töötada parem kodus, kui et hulkuda mööda võõrast maad. Kuigi nende ridade kirjutaja on samal arvamisel, pidas tema retke Lapimaale siiski tarvilikuks, sest taimestik, mida oma silmaga võime näha jäämere kallastel, oli mitutuhast aastat tagasi omane ka Peipsi ranna ja Läänemere vahelisele maale. Kui kadusid suured jääliustikud, mis kord katsid meie maad ning jää taganes kord-korralt Soome poole, kattus vabanend maa taimühingutega, milledest meil praegu siin pole võimalik saada ettekujutust. Ometi olid need ühingud meie praeguse taimkatte tekkimisel lähtekohaks, kuigi — teisiti võis see vaevalt ollagi — nad hävinesid, andes ruumi lõunast ja idast päaletungivatele uutele salkadele. Ei hävinend aga täielikult meie pärastjääaegsed taimestiku elemendid: mõnigi liik on säilund tänapäevani. Olgu neist nimetatud vaid vaevakask, punkkirburohi, soojumikas. Nii muutub tutvumine arktilise Euroopa taimestikuga meile üsna möödapääsmatuks: see on rännak meie oma maa minevikku. Meilgi valitsesid kord need erilised kasemetsad, milledest allpool lähemalt. Ja kuna Põhja-Eesti asub lubjarikkal pinnal, olid need metsad siin toredad ja õiterikkad. Neis kasvasid üle põlve ulatavad lopsakad niidutaimed, õitsesid kullerkupud, kurerehad, ädallilled ja veel paljud teised toredate õitega taimed.

*

Liikudes Soome kaudu põhja poole jõuame raudteel Rovaniemi (Torneost kirdes). Säält algab mugav sõit suurte autodel, mis viivad matkaja Jäämere kaldale. Kiiresti vahelduvad maastikud. Tähelepanemata ei jää aga ühelegi rändurile, kellel vähegi silma looduse jaoks, asjaolu, kuivõrd suuresti

muutub põhjas metsa välimus. Nad muutuvad harvemaks ja muudatus sünnib ka puude enestega. Neil on sageli vähe oksa ja needki lühikesed. Eriti kummalise välimuse omavad selletõttu kuused. Nende pika, kitsa võra tõttu tunneb neid juba kaugelt. On vast üllatav, et kolmest tähtsast metsapuust — kasest, männist, kuusest — põhja suunas liikudes esimesena kaob kuusk, tema järele mänd, kuna lehtpuu — kask — tungib kõige kaugemale põhja, nii et päris Lapis metsad, nii palju kui neid säääl üldse esineb, koosnevad vaid kasest. Millest küll on tingitud see kase vastupidavus? Et okaspuud külma just ei karda, on ju tuntud tõsiasi. Kaugel Siberis tungib siberi suvikuusk (*Larix sibirica*) metsakasvu piirini. Et Euroopas kask kõige põhjapoolsemaid metsi moodustab, oleneb vist küll sademete rohkusest ja ka nende iseloomust. Ka Lapis on talvel aegajalt sula ilma. Siis jäätuvad paksu lumega kaetud puud nii tugevasti, et iga oks ja latv ranga koorma all maapoolsele paändub ning nõtkes ja raagus kask kannab seda hõlpsamini kui ükski teine puu. Kuid temagi kannatab „tükki“ (nii nimetavad soomlased märga, puudel jäätuvat lund) hävitava mõju all. Seda tõendavad tihedad, lahtirebenenud okste armid puutüvedel, latvadeta puud ja murdumisel maha langenud puude rohkus. Väga soodus on kasele on kasele tema võime ajada kannust uusi võsusid — nii saadab ta järjesti uusi võistlejaid karmi maailma.

Lapi on ilus suvel. Säääl tõusevad avarusse kõrged mäed — „tunturid“. Nendel looklevad ojad, murravad teed mühisevad kosed ning maad läbistavad suured võimsad jõed, mis kuulsad oma lõhekalal rohkuse poolest. All orgudes on roheline kasemetsade meri. Üleval tunduritel aga sätendavad pimestavalt lumelaigud selge ilmaga ööd-päevad, sest ei loojene ju siin kesksuvel päike. Unustamatu on rahulik päikese ketas, mis vaatab taevast südaööl. Vä-

simatult keerlevad õhus sääsed — põhjamaa ränduri suurim nuhtlus. Vähe hoolivad nad pigiõlistki, millega määrivad endid laplased ja soomlased kaitseks nende igale poole tikkuvate vaenlaste vastu.

Suur on üksildus Lapis. Ligi kolm kuud rändates neil toredatel tunduritel ei kohtand nende ridade kirjutaja ühtki inimest — nii vähe on inimesi Lapis. Nii muutub see rahulik maa üksikule rändajale küllaltki hädaohtlikuks: õnnetus, nagu jalaluu murdmine, oleks siin kindlaks surmaks. Ainsaks kõrgemaks olendiks, kes siin matkajale silma puutub, on põhja-põdrad. Need kartlikud ja erksad loomad hoiduvad aga inimesest kaugel.

Lapi kasemetsad on rõõmuks lõunast tulijale. Nad on valguse ja värviküllased. Kask ise on paremal juhusel kuni 10 m. kõrgune, harilikult aga 5 m.

ümber. Ta on väheste okstega, tüvi sageli kõver, tihealt kaetud mürdunud okste jälgedega. Ka ladvad on tihtipäele enam kui ükskord mürdunud. Kuna puud kasvavad teineteisest võrdlemisi kaugel, siis on siin valgust külluses. Puude all leiduvad taimed aga pole igalpool ühed ja samad, vaid siin esineb kaks hästi erinevat metsatüüpi: niitkasemetsad ja nõmmkasemetsad. Esimesed neist kasvavad hääl mustal toitesoolade- ja lubjarikkal pinnal. Nad vajavad hapnikurikast vett ja küllaldast niiskust; ka peab lumekate talvel olema küllalt paks, et võimaldada niitkasemetsa olemasolu. Et niisugustel tingimustel ühe- ja kaheidulehelised mitmeaastased taimed otse lopsakalt kasvavad, pole üllatav. Lihav rohukate ulatab sageli 0,5 kuni 1 m-ni. Võib arvata, et just seda tüüpi kasemetsad valitsesid Eestis pärast jääaja lõppu n. n. boreaalsel ajajärgul.

Sootuks teistsugused on nõmmkasemetsad. Nad kasvavad toitesooladest vaesel turbamaal, lepivad väheha mullaniiskusega ja talvel on neis lumekate märksa nõrgem kui niitkasemetsades. Pole siis ime, et neis metsades puuduvad eelpoolnimetatud ilusad õiterikkad taimed. Siin valitsevad igihaljad kääbuspõõsad väikeste lehtedega nagu kukemari, pohl, mustikas, füllodootse (*Plyllodoce coerulea*), alpi leesikas, mõned osjad ja kollad. Madal, kõva ja kuiv on siin taimkate, ulatab harilikult 10–20 sm-ni. Ka mitmeid samblaid ja samblikke leidub siin — olgu mainitud neist hall põdrasammal, mis meilgi tuntud ja ilus arktiline samblik *Nephroma arcticum*.

Valitsevate geoloogiliste ja kliimatiliste tegurite tõttu eriti Soome osas on niitkasemetsade ala võrdlemisi vähene. Ainult teatava kõrguseni tungivad kasemetsad

Lapi mägedes. Mida kaugemale põhja poole, seda rohkem alaneb see piir ning lõpuks ei kasva mets enam ka kõige madalamail ja kõige enam kaitstud kohil. Kasemetsade ülemisel piiril on kase terav võitlus karmi loodusega eriti silmatorkav. Sageli kasvab ta siin põõsana ning lõppeks asetavadi põõsastikud kasemetsi. Selle juures muutuvad niitkasemetsad pajupõõsastikkudeks, kus kasvavad mitmed pajuliigid. Pajude vahel ja nende all kasvavad niitmetsa rohttaimed, nagu kullerkupud, kurerehad, ädalilled, maarja-sõnajalad, põdrakanep jne.

Veel kõrgemal, kus pajupõõsailegi liig vähe varju, kus aga mulla omadused küllalt soodsad, et võimaldada elu nõudlikumatele taimedele, esinevad toredad niidud. Harilikult nad on aga ulatuselt väikesed. Lopsakas taimkate ulatab kuni poole meetri

kõrguseni. Ta koosneb sõnajalgadest, põdrakanepist, alpi piimikast (*Mulgedium alpinum*), norra-kassiuurvast, metskukeleivast ja teisest. Eriti tore on alpi piimikas, see kõrgepuhmiksuurte, väga õhukeste lehtedegajaviolettvärviga õitega.

Nüüd huvitab meid küsimus: mis saab nõmmkasemetsadest kohtadel, kus kask ei suuda kasvada? Milline taimeühing asetab teda? Tuleta meelde, et nõmmkasemetsades valitsesid väi-

Kasemets talvel Norra-Lapis
Esiplaani põhjapõdrad lume alt toitu otsimas.

kesed, enamikus igihaljad põõsad — pohl, mustikas, kukemari, füllodootse, alpi leesikas ja teised. Nende ehitus on väga erinev niitkasemetsade taimedest omast. Lehed on neil kõvad ja väikese pinnaga. Nende veeökonoomia on kindlasti teine kui niidutaimedel. Nad on vähenõudlikud ja otse kui loodud põhjamaade karmidele tingimustele. Sellest siis olenebki, et need kääbuspõõsad tundritel katavad metsapiirist kõrgemal hiigla alasid. See arktiline nõmm on eriliselt oliivrohelist värvi. Ta on arktise tähtsam taimeühing. Nii on arusaadav kui mõne aasta eest surnud kuulus Taani taimeökoloog Warming tähendas Gröönimaa kohta, et säälvõib astuda sammu, ilma et jalg ei satuks kukemarijale. Mäed Lapis on kõrged. Tulevad kohad, mis ei võimalda elamist enam niidutaimedele ja kus ei suuda läbi ajada ka arktilised nõmmed. Oleme jõudnud tundurite kõrgemaise ossa, mida taimeteadlased nimetavad regio alpina sterilis'eks. Siin vahelduvad teravatest kivikildudest ja suurematist ning vähematest kividest koosnevad õudsed kiviväljad suuremate ja vähemate lumelaikudega. Kiviväljade värv kõigub harilikult hallist pruunini. Kividel kasvavad mitmesugused samblikud. Eriti iseloomulikud on ümarikud, mõni sm. läbimõõdus mus-

(Lõpp v. 75/76)

Anekdootilisi mälestusi Väandrast

„Odamehele“ kirjutanud A. Jürgenstein

I. Ale-Ants ja tema venekeelne talusilt

(Väikene mälestus Aleksander III venestusajajärgust Eestis)

Venestuse hooajal tuli ka Väandrasse ülemuse poolt käsk, et igal talul nähtaval kohal talu nimelaud üles oleks löödud, kus venekeeles ära oleks märgitud talu ja tema omaniku nimi, talu number jne. Kelle jaoks see venekeelne silt õieti pidi olema, ei olnud kuidagi arusaada. Politseinikud olid kõik eestlased, kes vene keele kallal vaevaga hambaid murdsid, vanemad ja keskealised maainimesed venekeelist kirja üldse lugeda ei osanud, ainult koolilapsed hiljuti venestatud vallakoolist võisid nimesid sildilt vaevaga ära veerida.

Uue-Vändra vald, kus kaks-kolmsada või rohkem üksikut majapidamist, tarvitas neid siltlaudu siis palju. Ja et nad odavamad ja korralikumad tuleksid, vallavolikogu otsustas need sadanded lauad kõik ühe maaldri käest korraga tellida, kellele valla kirjutaja ametliku nimes-tiku järele iga sildi päälkirja, mis tal maalida tuleb, ette kirjutas.

Tähtpäev oli välja kuulutatud, millal majaomanikud valmistatud siltlauakest vallamajast kokkulepitud hinna eest võisid vastu võtta ja üles lüüa.

Hulkusin sel ilusal suvisel päeval püssiga metsas, kust suur rada läbi käis, vallamajast metsaperedesse ja läbi metsa suurde Võiere külasse. See jalgrada viis üle suure ojakraavi, kust kitsas purre jalakäijatele oli üle visatud. Selle purde lähedal oja ääres jalgu puhates nägin, kuidas vallamaja poolt Ale talu peremees Ants purdele siltlauaga ligines ja teiselt poolt vana käbe vabadiku eit temale vastu tuli. Purde juures sündis siis järgmine lühike kõnelus:

„Tere, tere, peremees!“

„Tere jumalime!“

„Vallamajast tuled? Mis laud sul sääl käes on?“

„On jälle üks uus temp. Pean toa ukse ette üles lööma. Nüüd ju sihuke kange käsk, et igas peres peab olema.“

„Mis sääl laua pääl siis on kirjutatud?“

„Kurat teab! Kes seda vene keelt mõistab lugeda. Siin keskel see suurte tähtetega kiri peab minu nimi olema. Aga maaldri siga on nime ära rikkunud.“

„Kust sina siis tead, et ära rikkunud. Ega sa ju vene keelt lugeda mõista.“

„Mis sina, naisterahvas, sest nüüd aru saad. Ma tean ometi, mitu tähte mu nimel on, olgu nad siis eesti või vene keeles. No vaata!“ hoidis ta nimelaua eidele silmi ette ja toksis näpuga: „Ah (H), a, en, es — Hans — neli tähte. Aga temal sunnikul

viis! Ja väärnime: Pe, e, är, en, i, ka — Pernik — 6 tähte. Temal sunnikul seitse! No pane nüüd sihuke narritud nimi üles. Külapoisid hirvitavad!“ Venekeeles oli lauale maalitud: „Гансъ Перникъ“. Mõlema nime taga olev Ъ oli see patuoinas, mis Antsu meelest üle-arune ja pahandav oli. Ta siunas edasi:

„Ei mõistnud vallamajas kohe vaadata! Ma oleks tähelauaga vastu vahtimist tõmmanud! missa loru võtad valla tööd, kui teha ei oska! Nüüd raha makstud ja viska laud paja alla!“

Mulle läks asi naljakaks ja astusin põõsa takka teretades välja:

„Mis te siin pahandate?“

Ants näitas mulle lauda ja jutustas loo veel kord ära, kusjuures maaldrit ikka veel paisuva pahameelega ja vägevamate aunimedega hindas. Isegi vallavalitsus sai oma osa, kes nimelauad niisuguse loru käest tellinud, kes kirjutada ei oska.

„No sina mõistad venekeelt, vaata, kas nimi pole rikutud?“ pööris pahane peremees minu poole.

Mul oli raske Ъ tarvidust Antsule seletada. Grammatika oli ju temale seitsme pitsari tagune salateadus. Valisin lihtsama tee:

„Ei ole viga, rikutud pole siin midagi. See üks üle-arune täht nime lõpus on venelastel niisamasuguse tähendusega umbes nagu oled näinud meie mõisasakste nime ees kolme

tähena „von“. Nagu tead, ütleb see „von“ nime ees, et nimekandja on kõrgemast soost, mõisnik, aadelimees. Venelased kirjutavad selle jär'i nende meeste nime taha, kes mitte liht talumatsid pole, vaid vähemalt peremehed, majaomanikud. Maata mees-tele ja naisterahvale seda tähte nime taha ei panda.“

Anton Jürgenstein,

meie tähtsam vanema põlve ajakirjanik ja seltskonnategelane, pühitsetes 17. III. s. a. oma 50 aasta ajakirjandusliku tegevuse juubelit. Oma ajakirjanikupõlve lugupeetud juubilar on veetnud päämiselt „Postimehe“ juures. Nüüd vana tegelane, kes juba 68 aastat vana, on otsustanud minna puhkusele, et maitsta rahulikumaid päevi. — Juubilar on tegutsend rohkesti ka kirjanduse alal. Tähtsamate töödena on ilmund näidend *Juta* (1884), mille aluseks on müüt Endlist ja Jutast; Goethe *Fausti* I osa tõlge (1920), mis annab tunnistust A. Jürgensteini keele rikkusest ja selle suurteose häast mõistmisest; *Minu mälestused I ja II* köide (1926, 1927); *Postimehe ajalugu* (1919); *C. R. Jakobsoni elu ja töö* (1925) j. t. Selle kõrval on A. Jürgensteini tugevamaid külgi kirjanduslikus arvustamises, mis väljendab tema põhjalikku klassilise kirjanduse tundmist ja on elustatud humoori ning sarkasmiga. Soovime suurele töömehele õnnelikke vana-duspäevi.

Noored iseseisvuslased

Mälestusi „Nooruse Helinate“ päevilt

„Odamehele“ kirjutand Olaf Rood

See oli ilmasõja teisel aastal, kui minu poole pöördus Julius Johannson, pärastine Elango, püüdes minule selgeks teha minu poolt kuskil mingisuguse referaadi pidamise hädavajadust. Kus pidi referaat aset leidma, see oli ümbritsetud suure saladuse linikuga. Poleks mitte Johannson mõistnud päale käia, ma poleks vastu võtnud tema müstilist ettepanekut. Kuna mulle referaadi pidamise kohta ei teatatud, arvasin, et referaadi ettekannet sünnib muidugi „Nooruse helinate“ ringkondis.

„Nooruse helinad“ oli Johannsoni poolt ellu kutsutud noorte ajakiri, alul mõeldud tolleaegse Tartu Aleksandri gümnaasiumi kasvandikele. Hiljem sai sellest suurema osa Tartu keskkoolide eesti õpilaste eestimeelne käsitsi kirjutatud ajakiri (nüüd muuseumis), mille päätoimetajaks oli ja jäi sama Johannson. Veel hiljem said „N. H.“ kaastööliseks ka mõned mitteõpilased, nagu kunstnik Hugo Blaubrück j. t. See ajakiri löi teatud määral läbi, sütitas, õhutas tegevusele, ja ta oli oodatud sõber noorte keskel ka väljaspool Tartut. Veel suurenes ajakirja mõju, kui tutvusid üksteisega kaastöölised koosviibimistel Aurora Adamsoni j. t. juures. Tulvane kirjanik J. Semperi abikaasa oli suur klaverikunstnik, päikesepaistelise naeratusena huultel, ning varsti ta kõitis ja võlus kõiki (kuidagi ainult mina pahanasin teda oma tagasihoidlikkusega, ent see ei vähendanud ka meie vahelist sõbralikku läbisaamist) ja nii pandi alus läbikäimisele ka muusika- ja kohviõhtute kujul. Siin oli noori „kirjanikke“ ja luuletajaid, kunstnikke, moosekante — kõik elav tegutsev rahvas. Töö tulemusena ilmus trükist oma almanak, mille eessõnas kirjutas Oskar Loorits: „Meie siht on selge, — puhas ilukirjanduslik, jääme väärarata ainult selgesse ilukirjanduslikku voolu!“ Päriselt see muidugi nii ei olnud, nii pidi Loorits kirjutama vene surve tõttu.

Noorus helinlased vaatasid endi kui noor-eestlaste päale, imbutud Gustav Suitsi tulisõnadest ja vaimust. Üldse meid juhtisid Suitsi vaated, ka puht „ilukirjanduslikust“ seisukohast. Igatahes kõneldi, et „N. H.“ on Gustav Suitsi-aegse kooliajakirja paremaid järeltulijaid. Ajakirjas töötasid päale eelmainitud päätoimetaja, Oskar Looritsa, Aurora Adamsoni, Hugo Blaubrücki ja nende ridade kirjutaja veel väga andekas Karl Mikkelsaar (surn.), paljutöötav Hans Ostrat (langes vabadsõjas), pärastine õigusteadlane Rudolf Niggol, pärastine õigusteadlane ja diplomaat Jüri Sammul, pärastine keskkooli õpetaja Otto Puutsa, andekas Karl Feldman, pärastine ohvitser ja õpetaja, Albert Andres Kurrikoff, Linda Gutman, Dr. Pärja Käkk, Leonore Kutsar (Aaslava), Hilda ja Helmi Grossschmidt, luuletaja O. Grossschmidti tütreid, eriti andekas oli Helmi, kes muuseas suurepäraselt tõlkind Goethe't j. t. ja p. t., nagu vaimukas Hugo Kukke, kes kõik intensiivselt teotseisid. Muidugi ei näind vene õpetajad selle omavahelise kooliajakirja olemasolu hääl meel, sest üksi ei õhutatud selle ajakirja kaudu eesti meelsust, hakati nõudma „Nooruse helinate“ ringkon-

dist ka eesti keele õpetamist Aleksandri Gümnaasiumis! Kuidagi antigi viimaks luba era teel eesti keelt õppida. Õpetajaks kutsuti Villem Ridal-Grünthal. Kahjuks aga ei lastud Ridalal kuigi kaua töötada. Mõni tund peeti, siis mõistsid õpetajad eesti keele õpetamise õpilastele tembeldada „kahjulikuks“ ja mitte soovitavaks. . . Ning õpetajaid kardeti. Päale muu korraldati „N. H.“ ringkondade poolt, nagu öeldud — jälle Johannsoni algatusel ja organiseerimisel — noorte omavahelisi vaidlusõhtuid, kirjanduskohtu istanguid ning koosolekuidki, viimaseid muidugi loata. Ühel avalikul koosolekul, korraldatud kommertsgümnaasiumi ruumes, mäletan astus teravalt „Nooruse helinate“ vastu välja keegi kommertsgümnaasiumi õpilane, väga iseteadlik, välimuselt tusedalt maamehelik, asudes süüdistama Noorus helinlasi „püüete hämaruses,“ „vanaduse väetises“ jne. Too kuri tundmatu prokuröör polnud muu keegi kui Albert Kivikas. Mina vaikisin ja kuulasin, Johannson aga astus südilt kaitsma ennast ja teisi. Kuid Kivikaga oli raske vaielda — tema nähtavasti viis omad teesid kõik puhtadele kirjandusseisukohtadele. Ütles kibedaid sõnu — tõtt, peab tunnustama, ometi tehti Johannsoni ringkondis tõsisest tööd tuleviku eluradade rajamiseks. Üksikud ainult katsetasid ajaviiteks, kuid neidki kiskus Johannson kaasa. Ikka tegev, alati ruttav, ise alati jooksummel tänavail liikuv — kui palju vaeva ta nägi kaastöö kogumisega, organiseerimisega ja ajakirja väljaandmisega, kõik sündis ju tema aja ja raha kulul — ta oli juht ja ettevõtte hing omal riisikol ja vaeval.

Nii polnudki ma väga imestund, kuuldes Johannsonilt kutsut referaadi pidamiseks.

Millest refereerida? Tol ajal veel minagi igas inimeses midagi hääd otsiv, kõike idealiseeriv, oli mu mõte sihitud naiivi filosoferimise suunas. Siiski valisin oma referaadi teemiks — valik oli vaba — „Nikotiin ja selle kahjulikkus“, aetud väiksest vallatusest, sest olin kindel, et Johannson ainult nii muidu salapäratseb: arvasin, et mul tuleb kõnelda pääasjalikult tütarlastele Shilova gümnaasiumi ringkonnast, kust eriti palju oli kaastöölisi „N. H.“

Suur oli mu üllatus, kui mind Johannson toimetas referaadi päeval üle jõe (elasin Uus-Savi tänaval) dr. Mikk'u korterisse kuskile ülesse kõrgele tundmatusse paika. Veel enam sel pühapäeva hommikul imestas, kui nägin, et mu kuulajaskonna moodustavad ainult kolm isikut — Johannson, Jaan Treial, pärastine jurist (surn. 1919), ja teine viimase klassi õpilane, praegu õigusteadlane Max Päss, mõlemad väga agarad, selge päega noored, tolleaegsed vaimustatud põrandaalused sotsiaalrevolutsionärid. . . Mõlemad olid ühenduses dr. Madissoniga ja teistega, kes „Ühenduse“ ruumes refereerisid näit. autonoomia küsimusest. Oldi juba nimelt arvamisel, et ilmasõda lõpeb Venemaale katabastroofiga ning üksikud Venemaa rahvused kord koonduvad, võimalik koguni, et juba peatselt rahvuslisteks ühikuteks. Ka eestlasil pidi nende arvates ees seisma rahvuslik ühinemine autonoomia tähe all.

Vastava autonoomia kava oligi juba välja töötand Konstantin Päts tartlaste vastava kava alusel. Neid Pätsi põhimõtteid lehvitasidki siis meie tolleaegsed põrandaalused-noored ja vanemad „es-erid“. Jaan Treial ja Max Päss olid Aleksandri gümnaasiumi esindajad selles põrandaaluses autonomistide-revolutsionäride organisatsioonis ja nende ülesandeks oli pääle muu aktiivsemate, lootust äratavamate Aleksandri gümnaasiumi õpilaste koondamine sots. rev. pessa. Tundes mu kirjutisi ja luuletusi „Nooruse helinai“ ning arvatavasti kihutatud mind ülistavaist Johannsoni kiidukõnedest, taheti nüüd tutvuda minu võimetega, mulle näis koguni — mind eksamineerida.

Tõmbusin otsekohe haavunult tagasi. Mind pahandas usaldamatus minu vastu ja minu alahindamine ja Johannsoni teguviis teiselt poolt. Ometi oli tol ajal igasugune ettevaatus väga tarvilik, sellepärast ei saa praegu ma mainitud „eksamineerijaile“ teha vähematki etteheitiks. Kuid olin siis veel liiga noor selleks, et mõista kõiki noid raskusi, millega tuli võidelda eesti iseseisvuslastel, ka minust vanemal Pässil ja Treialil.

Et pääseda piinlikust seisukorrast, kandsin oma referaadi ette. Kuulajad olid tublisti üllatund mu ettekande teemist, ometi kuulasid nad selle ära ning tegid nagu kord ja kohus kõnekoosoleku sõnavõtmisega ja vastuväidetega. Rääkisid Treial ja Päss,

kuna mina vaikisin ettekande järele nagu haud. Mida pidingi ütleva minu referaadi aadressil öeldud kiidusõna kohta — enam kui rumalas seisukorras! Embakumba, kas kujutasid Treial ja Päss ette, et ma pole taiband, milles asi seisab või kurjustasid nad mõttes Johannsoni pääle, kes polnud mind informeerind oma missiooni ülesandest — mind tõmmata sots.-rev. hulka. Igatahes polnud ka Johannsonil vähem piinlik vaikides päält vaadata minu „lääbikukumist“.

Siis lahkusin koosolekult. Minust ei pidand saama ega saandki kunagi põrandaalust sots.-revolutsionäri. Mul polnud mingit tahet — ei siis ega pärast — asjatult väeldada koosolekuil. Olin nende koosolekutetagi see mis ma olin.

Kirjutasin ka nüüd edasi „N. H.“ „kirjanduse“ alal, iseseisvuse mõtet aga hakkasin õhutama üksikuna omaette pääasjalikult suveti, maal olles. Kuni saabus üliõpilaspõlv ning saksa okupatsiooni aeg. Siis levitasin iseseisvuse manifesti ja selgitasin „poliitilist seisukorda“, käies ustavamaid külamehi mööda, paiguti talust tallu, Lõuna-Eestis. Selle tagajärjel juhtus mõningaidki teravaid kokkupõrkeid okupatsioonivõimude esindajatega, ometi pääsin alati karistuseeta. Küll eksamineeriti mind saksa staabis Urvestes, kuid too erines märgatavalt mu „poliitilisest“ eksamist aastal 1915 dr. Mikku korteris.

(Lopp)

(Anekdootilisi mälestusi Vändrast)

Ants muheles nähtavalt meelitatult:

„Ah soo! Võib olla. Või mina neid vene konkusi tean!“

Enamlased on nüüd Antsu pahandusest aru saanud ja tule hundipassi annud.

II. „Osman pascha“

Seda pilkenime kandis Uue-Vändra Uussaare peremees Jaan. Nime ei pannud temale keegi teine, ta võttis omale selle ise viimase Türgi sõja aegu, kus Plevna kangelane Osman pascha kuulsaks sai. Türgi kindrali suurehagemega pilt ilmus „Sakalas“, ja et Uussaare Jaanil ka väga ilus suur täishabe oli, mis türklase omast mitte halvem ei olnud, siis hakkas ta ennast sooja pääga koduse õlle juures ja ka kõrtsis „Osman paschaks“ hüüdma. Nimi leidis üldist hääkskiitmist ja vastuvõtmist. Ja Jaan ei pannud seda sugugi pahaks.

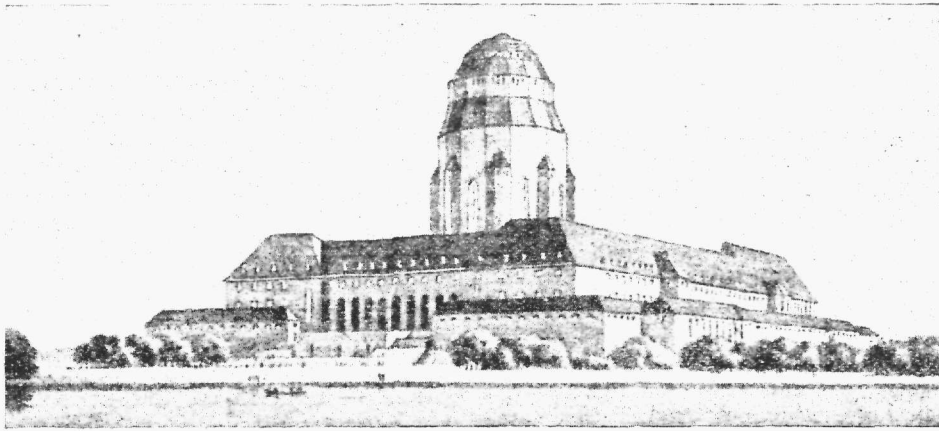
Jaan oli väga tubli põllumees. Ta asutas omale metsa väikese talu, mille ta väsimata tööga suureks ja viljakandjaks laiendas, pärast päriseks ostis, nii et ta jõuka ja ausa mehena tuntud oli. Ta oli ka suur naljahammas, iseäranis kui pää soe oli. Esimestel aastatel, kui ta alles asumise ajajärgus, laenas ta minu isalt, kellega hää tuttav oli, kord lühikeseks ajaks 100 rubla, mille ta muidugi ausasti ära tasus, kuid mitte nii ruttu, nagu ta esialgul lootis ja lubas. Ta ei elanud meist kaugemal kui versta kolm teisel pool Pärnu jõge. See võlg seisis temal „nagu mäda südame pääl“, nagu ta ise ütles. Kord oli tal raha maksmiseks ja ta tuli selleks otstarbeks meile. Oli aga jälle veidi ülejanu õlut maitsenud ja pääasja, raha, unustanud. Minu isat ei juktunud kodu olema. Siis hakkas ta emaga hää juttu vestma,

vabandas, et raha koju unustanud ja kutsus emat oma poole kaasa, et säääl ära anda. „Tule aga pääle, kus sina vananimene ka muidu lahutada saad!“ Oli tööpäev ja õhtu poole, kus vana taluperenaine talitusest tülpinud ja väsinud, nii et see „lahutamise“ jalutuskutse oma raha järele juba ema südame täis pidi tegema. Kuid ema oli pikalise meelega. Ehk küll juba joobnud inimese jutust tüdinenud, pani ta asja siiski „kahekorra“, ütles, et aega pole tulla ja kuulatas juttu ise talitades edasi. Jaan viis selle ka naabrite pääle, eriti, et rahast kõneldi, meie naabri, rikka Kampre Jaani pääle. See oli suure ja rikka talu omanik väga töökas ja kaine inimene, keha, poolest kõhn ja suure tööga vaevatud. Ema hakkas „Osman paschat“ purjutamise pärast noomima ja säadis temale kõhna aga rikast nimekaimu eeskujuks. Kuid „Osman pascha“ ei annud nii kergesti alla. Et ta Kampre vastu varanduse ega muu asjaga hakkama ei saanud, siis haaras ta tema välimusest kinni. Mis inimene siit maapäälsest elust saab, kui ta ennast nõnda tapab, nagu vana Kamper (ka pilkenimi), ihnus on, süüagi ei täi ja ära lõpeb kui luu ja nahk, et enam teiste inimeste sekka ei tohi minna.

„Ma olin mineva pühav (pühapäev) kirikus. Istusin meestepool pingis kõrvuti vana Kamprega. Tema irises ka laulda: „Meist meelehää on Jumalal!“ Ei tea mis meelehää Jumalal sinust närust peaks olema! Kael peenike kui niit, suur kõrisõlm nagu paise sääl pääl, kollane näonahk kui pinsul.“

„Ära nüüd lorise, Jaan,“, ütles ema, „see on ju Jumala loodud nägu. Kas sina ise siis parem oled?“

„Noh, mul ometi ikka habegi! Tema ikka väga sitase näoga. Mis Jumalal sääl vaadata on!“ (Lõpp)

E. Saarinen : Kalevala-maja

Monumentaalne ehitus, millest peab saama Soome kultuuri koondushoone — raamatukogu, muuseum, aula, õpetlaste eluruumid, kontsertsaal, kino, kunstigallerii ja isegi Soome suurmeeste põrmud. Lühidalt, see peab olema kalevlaste kultuuri panteooniks, kus kõik on ühendatud, mis seks seni tehtud ja kus kõik võimalused antakse selle kultuuri uurimiseks ja arendamiseks.

(Lapi loodusest)

tad kausikesed, *Gyrophora*-liigid, mis kinnituvad kesk-kohal lükikese jala abil nii, et õdnes külg jääb üles-poolle. Taimi kivide vahel on õige vähe, nii vähe, et roheline värv harilikult kuidagi ei pääse maksvusele. Just need tundurite osad on botaanikule ülihuvitavad. On ju peaaegu kõik need liigid, mis siin kasvavad, eriti iseloomulikud Lapile, osalt ka Kesk-Euroopa mägestikkudele (Alpidele). Ilusaid, tihedaid roosaõielisi patju moodustab väike nelkõieline *Silene acaulis*. Toredad on suured valged kuni roosakad tulikas *Ranunculus glacialis*'e õied; sinised on alpi mailase (*Veronica alpina*) õied. Siin esineb palju mitmesuguseid teisigi väikeseid arktilisi taimi. Nende taimedega koos leidub peaaegu alati huvitavaid väikeseid pajuliike — *Salix herbacea* ja *Salix polaris*. Need põõsakesed on enamasti ainult 3—5 sm. kõrged, väikste ümarikude, läikivate lehtedega. Sääl, kus lumelaikude lähedusse on kogund küllalt mulda, võivad kõik need külma hästi kannatavad taimed üsna pidevat katet moodustada, andes alguse madalatele „luminiitidele“. Huvitav, et siin paljud liigid omavad õrna leheehituse ning üldse lumeniidu taimed sarnanevad rohkem pärisniitude elanikkudele kui nõmmetaimedele.

*

Tahaksin lõpuks lühidalt iseloomustada laplast ja tema poro't — põhja põtra. Laplase elu on ränk. Pikk ja pime on ligi 9 kuud kestev talv. Laplased külmetavad siis oma „kodades“, mis kaetud kas nahkade või riidega, ja ootavad paremaid päivi: suvet. Ja siiski, kui küsida laplaselt, millist kuud peab ta kõige halvemaks, vastab ta otsekohe, et „kesäkuud“ (juuli). Põhjendab seda arvamist ühe sõnaga „sääski“ (sääsed).

Talvel on laplase „porod“ koos. Kari otsib siis ise endale lume alt sarvede abil toidust, n. n. „põdrasammalt“ ja liigub seejuures aeglaselt lõuna poole. Laplased järgnevad neile ühes oma „kodadega“. Kevadel on loomadel kibedad päevad. Lumi on külm and kõvaks ja tema alt raske midagi kätte saada.

Põhja põdrad nälgivad ja osa vasikaist lõpeb. Sooja tulekuga algab liikumine vastupidises suunas. Kui juba rohi on tärgand, kosub ka põhja põder ja muutub elavamaks. Päev-päevalt kasvab tema liikumise kiirus, nii et lõpuks neile ainult mehed koertega hädavaevalt järele jõuavad, kuna naised ühes kodadega peavad maha jääma. Nii tõuseb liikumise kiirus päevas kuni 50 klm. Siis aga ilmuvad sääsed ja panevad piiri põtrade tõttamisele. Loomad katsuvad nende eest põgeneda kõrgele tunduritele, jahedate lumelaikude ümbrusse. Vaatamata sagedastele tugevatele tuultele mägedes, piinavad sääski sääsed ja parmud loomi niivõrd, et vasikaid kooleb nende kätte.

Juuliku lõpu poole kaovad sääsed ja parmud ja kuigi mitte just täiesti, siis vähemalt nii, et nad pole enam just nuhtluseks ei loomale ega inimesele. Põdrad lähevad jällegi elavamaks, hakkavad jälle hoogsalt liikuma ja seekord on laplased sunnitud neid jätta täitsa oma pead, kuna nad „hajuvad“, ühe või kahekaupa käima hakkavad. Koos hoida on neid sel ajal võimatu. Alles lume tulekul hakkavad nad karjadesse kogunema. Nii on neil hõlpsam endid kaitsta huntide vastu. Kogunevad nad iga aasta enam-vähem samadesse paikadesse. Laplased on sinna ehitand mitmekümne klm. pikkused rööbiti jooksvad tarad. Inimeste abil juhitakse loomad nende vahele. Lõpuks kogunevad mehed „ülemise“ ja „alummise“ suu kohale ning algab põtrade püüdmine. See toiming sünnib tavaliselt septembri lõpul.

Mehed on varustatud pikkade linkudega, need heidetakse loomadele kaela või sarvile. Aegamööda püütakse nii kõik põdrad kinni. „Poromärkki'de“ abil (märgitud on kõrvad) tehakse kindlaks looma peremees. Igal mehel on ehitatud väiksem aid, kuhu ta oma loomi kogub ja lõpuks on laplasel käes kari või vähemalt see osa, mis viibis sel kohal. Teisi peab talvel veel mujal nõutamas käima. Vasikad lähevad muidugi suurtega kaasa. Vast jõuluks teab laplane, mitu looma tal karjas.

Ilus on Lapi ja omapärane ja metsik tema loodus. Õnnelik on uurija ja matkaja, kellel võimalus viibida sel maal.

(Lõpp)

Elus edasijõudmise kuldne võti

„Kansan kuvalehtist“ tõlkinud H. K.

Kolm saladust

Menuks maailmas on tarvis kolme asja, mida tahan nimetada, nimelt *tublidus, hääd suhted ja kapital*. Et mind nüüd valesti ei mõistetaks, pean täpsemini seletama nende tähendust. On hää omada üks neist omadusist, veel parem kaks; kõiki kolme ei oma keegi täielikult. Kui sul pole ühtegi neist, ei sul tarvitse püüda, sest niikuinii ei pääse sa siis kuhugi. Tublidus on neist tähtsaim, teised tulevad pärast iseenesest.

Sellast inimest pole kindlasti mitte sündind, kel poleks üht või teist neist omadusist. Juba aegsasti peab inimene endale selgeks tegema, kuidas sobib ümber käia raha ja ajaga, sest on palju kohti, kuhu pole soovitatav minna ja mis võivad saada hukatuseks.

Kui on olemas mingi tegevus, mil on eriline veetus, siis tuleb valida see; ei tarvitse valida see-sugust elukutset, mis ei meeldi. Häid nõuandeid ei tohi halvaks pidada ja just seepärast peab nõu küsima isalt ja muilt kogend mehilt, kes kuuluvad tuttavate ringkonda; ei või unustada arstigi, sest see tunneb kõik salajased vead, kas on värvipimedus või on kopsus viga. Nüüd on moes tarvitada psühhotehnilisi kogemusi, kuid pole kahjulik katsuda neidki; need võivad anda juhtnõore ja neist võib olla kasu.

Tublidus

Kui siis nüüd keegi on otsustanud hakata millekski, peab ta kõigest jõust katsuma saada selles nii osavaks kui võimalik ja hankida oma tegevusele võimalikult hääd ettevalmistus. Peaks võima korraldada hää hästi, et kõik lapsed — nii poiss- kui tütarlapsed — kellel on küllalt annet ja arusaamist, võiksid saada hiljem kõrgema hariduse, ilma et majanduslikud olud tuleksid takistama. Kuid riik ja ühiskond võivad anda ainult õpetust ja juhtnõore, igapäheest endast oleneb, kas ta neid oskab tarvitada küllalt hästi. Oppeaastate ajal ei tohi kohkuda ühegi vaeva eest, vaid tuleb õppida niipalju kui suudetakse. Seda võib igaüks väga hästi, olgugi et kogu päev on veedetud töökojas, äris või kontor; võiakse kasutada õhtutunde, et õppida mõndagi tehnika- või komertskooles. Loe iga päev vähimalt kümme minutit. Kui on mingi ala, kus on maksev „vähe, aga sageli“, siis on see just siin. Sageli öeldakse: võimle kümme minutit igal hommikul, kuid tahaksin lisada: loe vähimalt kümme minutit mõnd võõrast keelt. On uskumatu, kui palju nõnda võib õppida. Sageli raisatakse palju aega teisi oodates. Jaluta alati väikese õpperaamatuga taskus ja tarvita vabad hetked et lugeda seda, seega tarvitad selle aja kasulikult. Sõbrusta välismaalastega nii sageli kui on võimalik, ja keskustele nendega nende omas keeles. Ära kohku vähematki; kui teedki vigu ja su üle seepärast naerakse, siis naerata sina kaasa. Välismaalasele, kes on võõral maal, on aiva rõõmustav rääkida oma keelt ja ta aitab sind meeleldi. Sa vaimustad teda, kui austad nõnda ta maad, et õpid selle keelt.

Kui õppimises tuleb ette raskeid kohti, siis näita, et sul on kindel tahtmine. Ei või kunagi loobuda sellest, mis on kord alatud.

Kui arvad, et sul on võimatu õppida mõnda asja,

siis tuleta meele kindral Granti sõnad, kes lausus ühele mehele, kui see ütles end mitte midagi teha võivat: „*Cannot that word is'nt in my dictionary!*“ (Ei või, seda sõna pole mu sõnastikus.)

Ole karme õppima kooliajal kui ka siis, kui hiljem elus oled mingis teenistuses. Ära jäta homseks, mida võid täna ära teha.

Käsitän seepärast mõningaid inglise juhtlauseid, et inglased ja ameeriklased on need, kes käivad kõigis asjus kõige ees. Nende juhtlause on „*Business before pleasure*“ (töö enne lõbutsemist). Võid lõbutseada, sest see on tarvilik, kuid ära kunagi viibi väga kaua; järgmisel päeval pead õigel ajal olema ametis, värskena ja kindlasti selge päega.

Ära aja sellaseid asju, milledest sa midagi ei tea; saad kergesti petta, kui toimetad seda, millest ise aru ei saa.

Tee hoole ja huviga

kõike, mida ette võtad. Ka siis kui oled tähtsuse- tuim töötaja mingis ülesandes, tee see ometi niisama korralikult ära, kui oleks see sinu oma töö. Ära jäta midagi kasutamata, mis võiks seda edendada. Iga sent, mis teenid oma peremehele või säästad talle, on kasuks kogu ettevõttele ja valmistab sulle kogemusi, mida varem või hiljem võid kasutada. Lase äri huvi alati käia su isikliku huvi ees. Lase selle edu olla su päämõtteks ja kõigi su pingutuste eesmärgiks.

Hoia alati omad asjad korras,

nii ärilises kui ka isiklikus elus. Ühes kontor; nägin kord plakaati, millele oli kirjutet: Korralikkus nõuab, et igal esemel peab olema määrat koht ja iga ese peab asetsema sel määrat kohal. — Kui küsisin peremehelt selle lause tähendust, vastas ta: „Kui märkan, et mõnel ametnikul pole ta asjad küllalt hääs korras, riputan tahvlikese tema laua kohale seinale. See mõjub alati.“

Korratumad inimesed raiskavad palju aega kasutamalt otsides tarvisminevaid esemeid, sest et nad ei leia neid nende õigelt kohalt, *time is money!* — aeg on raha.

Ole täpne kõiges, mida toimetad, eriti raamatupidamises ja igasuguste arvete suhtes, täpsus on äri- elu hing. Saabu hommikul õigel ajal tööle, sest kes ei häbene saabuda hiljaksjäämisega, sel pole austust töö vastu. Iga väiksema töö tee niisama hoolsalt kui suurimigi. Kuigi sul on ainult vähenõudlik koht, tuleb sul ikka olla hoolas, sest haukuv koer on enam väärt kui magav lõvi.

Otsi sellaste inimeste seltskonda, kes on sust targemad, ja õpi neilt.

Kes on õige äriees? See, kelt kõik küsivad. Püüa endale hankida niipalju inimeste tundmist kui võimalik, see on tähtis asjaolu, kui tahetakse elus edasi jõuda.

Otsekohene ja aus

Ole alati *fair* (loe: fäär, s. o. otsekohene, aus) kõiges, mida teed. Sind peab võima usaldada. Kuulsin kord öeldavat: inimese esimene ja viimne siht

peab olema võita teiste usaldus ja ta ei tohi lasta seda kõigutada. Kui ta laenab 10 dollarit laupäeva õhtuni, peab ta teadma, et laupäeva õhtu pole pühapäeva hommik. Antud sõna peab pidama. Inimese iseloomule antakse rohkem tähtsust kui ta varandusele. Selle vastand ei saa elus edasi. Tundsin meest kel ei olnud iseloomu, ja ta ei saanud kunagi kaugele. Korralikkus, täpsus ja usaldatavus on nõnda siis kõige tähtsamad omadused. Et inimele pääleselle peab olema usin, ettevõtlik ja kokkuhoidlik, on isenesest selge, nõnda et on tarbetu sellest kõneldagi.

Õpi olema hoolikas

On veel üks tähtis seik, kahekorra tähtis meie ajal, kus võistlus on nii äge ja nõuab jõudu, see on oma *tervise eest hoolitsemine*. Ära tee midagi, mis võiks olla kahjulik su tööjõule; võimle ja karasta oma keha, katsu palju liikuda ja värsket õhku saada. Ära lõbutse üleliia. Harju varakult magama minema ja ülestõusma. *Early to bed and early to rise, makes a man healthy and wealthy and wise.* (Õigel ajal puhkama ja õigel ajal üles teeb inimese terveks, rikkaks ja targaks).

Ole osav ja oska kasutada parajat juhust

Selle kohta järgmine iseloomustav juhtum:

Londonis oli suur ja rikas firma Parker & Jones, mil oli suur äriasi korraldada vägeva Amsterdami kaubamaja Y. E. Koopmaniga. Parker & Jones lähetas ühe väga osava kontoristi asju korraldama, kes oli vaene, kuid tubli. Äriasjade korraldamine õnnestab tal nii hästi, et teda kutsuti Koopmani perekonda koju, kus ta hakkas armastama Koopmani ilusat tütarit ja see teda. Kontorist läks siis ühel päeval Koopmani juure ärisse ja palus tütre kätt. Kuid see rikas ja ülbe mees vihastas selle üle ja ütles, et see ei või tulla küsimussegi, aga kuna noormees oli äriasjad korraldand nii hästi, ta ei kaeba selle upsaka palve üle Parker & Jonesile. Siis ütles kontorist: „Kui oleksin aga Parker & Jonesi osanik, kas võiksin siis saada teie väimeheks?“ Suur kaupmees vastas: „Miks mitte, kui saate Parker & Jonesi osanikuks, võite tulla väimehekski.“ Siis läks kontorist telegraafi kontoris telegrafeeris Parker & Jonesile: „Kas võib Y. C. Koopmani väimees saada Parker & Jonesi osanikuks?“ Kolme tunni pärast saabus vastus: „Jah.“ Nüüd läks kontorist Koopmani juure ja sai ta tütre naiseks, ja nädal hiljem oli ta firma osanik.

Elus on

pettumusi ja takistusi,

aga ära lase neil end võita. Katsu uuesti, kui midagi ebaõnnestub, ja ära kaota julgust. Opi võtma elu kergesti, naeratades. Mille vastu ei saa parata, selleks ei pea asjata jõudu raiskama. *Things without a remedy should be without regard* (paratamata asju ei maksa tähele panna).

Hääd suhted

Nüüd tuleme teise asjaolu juure, mis on tarvilik menuks, nimelt *hääd suhted*. Kõigis elu juhtumeis on tähtis tunda inimesi, kes võivad anda nõu ja abi. Kui tahetakse säilitada vanu tutvusi ja hankida uusi, on vältimatu olla hästikasvatet, taktiline ja armastusvääriline. Mõnel on need omadused juba kaasasün-

dind, kuid neid võib üha rohkem omandada ka arendades neid. Kokkupuutumine hästikasvatet, auvääraste ja armastet inimestega aitab palju, samuti kui halb seltskond võib rikkuda hääd kombes ja omadused. Viisakus ei maksa midagi, öeldakse, kui inimesed vaid mõistaksid, kui kasulik on viisakus ja kui väga see elus kergendab ühistööd!

Pead ettevaatlik olema sõnadega, kuigi see sageli pole kerge, sest mis on hääd ja sobiv ühes seltskonnas ja maas, pole seda mitte teises.

Ole igas suhtes vastutulelik inimesile, käi võõrsil, pea meeles sünni- ja muud pidupäevad. Anna väikesi kingitusi. Väike lill võib avada nii mõnegi ukse.

Võid paljusidki enda poole võita olles rõõmus, lõbus ja naeratlev, sest „The voice with the smile wins“ (Naeratav hääl võidab). Ole täpne, sest miski pole sobimatam kui lasta inimesi oodata. Ära jäta ühtki kirja vastamata. Vasta kohe esimese postiga või kõige hiljem nädala jooksul, nii on mu vanaisa ikka õpetand. Kui ei saa mingi takistuse pärast kohe vastata, peab saatma vähemalt paar rida ja teatama, et on kirja kätte saand. Kirjuta selgesti. Ebaselge käekiri on viisakuseta selle inimese suhtes, kel läheb palju aega kirjade lugemisega, kuna tal on suur korrespondents. Kirjuta lühidalt ja selgesti, kuid ometi mitte nõnda, et sa näiksid ebasõbralikuna ja jõhk-rana. Kirjuta alati viisakalt, sest just kiri näitab su kasvatust ja iseloomu.

Hääd komme, mida igaühel tuleb jälgida, on, et igaüks peab ise minema, kuhu ei sobi teist isikut, enda asemel, veel vähem kirja, saata. Külaskäigul peab olema taktiline aja valikus, et mitte eksitada kedagi. Kes seda tähele ei pane, saavutab üsna vastupidist tagajärge, kui on soovind.

Tulen veel ühe seiga juure. Tuletan meele, mis kord ütles ühe suure osaühingu direktor: „Juhataja peab olema mees, kel on aega suitsetada hääd sigarit ja seejuures takistamatult juttu ajada inimestega. Mul on olnud alati palju aega jutlemiseks ajakirjanikkude ja õpetajatega. Sõnad, mis neile ütlen, pudenavad hääse maasse. Need idanevad.“

Vahest oli see mees optimist.

Kapital

Nüüd on siis lõppeks veel kolmas asjaolu, mis omalt poolt kaasa mõjub edasijõudmiseks elus. See on kapital.

Kapital ei ole mitte ainult raha ja väärtpaberid, vaid ka talud, majad, töökojad, masinad j. m. Kuid tähtsaim kapital on kaasinimeste usaldus. Peab kõigiti katsuma võita usaldust, sest sellega saab elus edasi. Usalduse säilitamiseks peab olema korralik ja säästlik. Hääd kapital on ka su teadmised ja soovitused. Viimased on parimaks abinõuks, et saada hääd teenistust.

Nii, nüüd olen annud sulle mõningaid hääd näpunäiteid. Vahest liig paljugi, et võid neid kõiki tarvitada. Ütlen seepärast nõnda: Soorita iga töö, mis on sinu teha, nii hästi kui võid; mitte raha pärast, mis teenid, vaid töö enda auks ja oma rahulduseks. Siis aitab töö sind edasi, teeb sind osavamaks ja suursugustab su iseloomu. Soorita töö nii hästi, et seda lõpetades võid lausuda samuti kui vana sepp, kui oli oma töö valmis saand Roskildi toomkirikus asuvas Kristian IV-da haudkabelis: *Dieser Arbeit bin ich bekannt* (sellele tööle olen ma tuttav).

Jaava vanglas

Päätükk ilmuvast romaanist „Valgus Hommikust“

Kirjutand A. Saal

Olles täitnud lühikese lahkumiskombe olime jälle väljas päikese käes. Tundsin eneses sügavalt imelise hurtsikuelaniku kõne mõju ja ei imestanud kaaslaste vaikimist ega märganud, et sammusime otseteed oma korteri poole. Alles majaperemehe kõlav bassihäl äratas mu unenäost tõelikkusse tagasi.

„Olete hästi maganud?“ hüüdis ta, suu ümber kerge pilkenaeratus.

„Ei,“ vastas dr. Snouck Hürgronje kuivalt.

„Kahju! Hää uinak oleks kosutav teie reisiväsimusele. Nüüd soovite arvatavasti näha vanglat?“

Uuesti mängles varjatud pilge ta naeratuses.

„Palume, kui võimalik väiksema tülitamiseta!“

„Tohin paluda viis minutit kannatust.“

Kiiresti ta kadus maja seestmistesse ruumidesse.

„Kord valitseb maailma“ algas doktor kõnelust, kui olime kahekesi. Meie majaperemees on siin käskija ja peame alluma ta soovidele. Nüüd olete õppinud tundma sõpra Djojo Negorot. Temasuguseid on siin teisigi. Nad kõik on vangid. Djojo on n. n. vabavang, tähendab: ahela-aastad on tal möödas; ta võib nüüd väljaspool okasaida sama sooõhku sissehingata nagu enne olles aias. Seesuguseid „õnnelikke“ on veel. Kuid paratamatu tõbi ja hingevalu viib nad kõik saatuse lõpule, mille valitsus ja Tjilatjabi tappev kliima neile määranud. Halastamatu saatuse raudse kae alt pole pääsu. Mis paremat tarvis „paganatele“, kes „Buddha kummardamisel ei aima kõige vähematki inimese kohustustest“, tõendavad meie kuninganna ametnikud nagu mäletate vast ise. Äsja kuulsite üht paganat, jätan teile vaba otsustamise. Kui soovite, võin ka oma arvamise ütelda, enne aga valmigu teie iseseisev otsus.“

Majaperemees ilmus. Trepil ees seisis küünal-sirgelt allohvitser ülemuse ees, käsi kõrva ääres oodates käsku.

„Teie viite mu külalised vanglasse,“ seletas komandant käskivalt. „Nad tohivad näha kõik, mis lubatud. Mõistate? Õhtusöögi eel raport!“

Naeratades ta pöördus meie poole.

Siin on teie juht. Oleksin meeleldi võtnud enesele selle kohustuse, kuid te ei soovinud. Kardan siiski, et leiate vähe vaatamisväärsust. Kuid vahet kaotate oma uudishimu. Ärge laske rikkuda hääd tuju. Nägemiseni!“

Tjilatjap on üks kõige viletsamatest Jaava agulitest, linnakeseks ei või teda kuidagi nimetada. Siin

elutseb õige mitmeid sadandeid hingesid, aga mitte ühtki elanikku. Tjilatjabi nime kuuldes käib igast pärismaalasest hirmujudin läbi. Ta seisab saare lõunapoolsel rannal otsatu soode taga ja on nende läbi ühelt ja mere läbi teiselt poolt välisilmast nagu välja heidetud. Mitte ainult sood ega meri ei lahuta teda muust maailmast — soid võib kuivatada ja merd elavaks läbikäigu teeks tarvitada — vaid tema tervemurdja kliima on see, mis nagu vande alla pannud

Andres Saal

See ülesvõte kujutab lugupeetud kirjanikku viimasest kodumaad külastamisajast oma 65-al sünnipäeval. Siin juures toome katke tema romaanist „Valgus hommikust“. Teose päätegelane dr. Hürgronje kujutab Hollandi kuulsat teadlast, kellega autoril on olnud rohkesti kokkupuutumisi.

selle koha ja talle kurva kuulsuse annud. Mürgised sooaurud õõsiti ja põletav päike päeval rammestavad lühikese ajaga ka kõige raudsema tervise, ja kes siit õigel ajal ei põgene, langeb tingimata murtud ja malaaria ohvriks. Juba vvanal ajal saatsid Jaava vabad ürstdid oma kõige kardetavamaid kurjategijaid Tjilatjabi soodesse. Siit ei tulnud keegi enam tagasi. See oli kardetavam kui surmanuhtlus. Siin ilma päävarjuta ja toiduta ümber eksida, kihvtiste madude, krokodillide ja teiste kiskjate metselukate vastu oma äraneeatud elu kaitsta, nälga ja janu kannatada, sest päale mürgiste taimede ei kasva siin midagi ja ka ainumaski allik ega ojake ei anna karastavat vett, kuni soo mürgid ta kõigist mahajäätuna pikkamisi ja kõige hirmsamaid piinasid kannatades maha murravad, et kuskil soopuhma all skorpionidest ja teistest jälkidest roomajatest kihava niiske maa pääl on viletsat elu lõpetada, — see oli, mis siin iga elusalt hukkamõistetut ootas.

Ka praegune saarevalitsus kasutab tänapäevani seda kohta poliitika-süüdlaste vangipaigaks, ainult selle vahega, et nüüd karis-

tatavaid ei saadeta soodesse, vaid bambushurtsikutesse, mis kõrgele merekaldale traataia sisse on ehitatud. Vilets on see „kindlus“ esimesel pilgul. Valvuriteks on paar tosinat sõdureid ühe ohvitseri juhatusel, keda iga kahe nädala järele vahetatakse terviselistel põhjustel. Aga India saarte elanikud annavad endid kergesti saatuse hoolde, millest nad vähematki väljapääsu ei leia. Ka rammestab tervisekahjuline kliima tahtejõudu, halvab põgenemise lootusi, nii et nad rahulikult vähemalt pääliskaudse rahuga karmile tulevikule vastu lähevad. Põgenemiskatseid tuleb nii harva ette, et vangide valvamine mingisuguseid raskusi ei tekita

Iga reisija, kes raudteel pikuti üle Jaava on sõitnud, mäletab vist väga hästi Tjilatjabi sood, kust raudtee nõorsirgelt algusest lõpuni läbi lõikab. Välispidiselt on troopika soo paradiis. Kogu lagendik on nagu roheline linikuga kaetud. Siin-säälmoodustub tasandikul kõrgeid künkaid. Ainult palmid

ulatuvad üksikuis paigus kõrgele läbi rohelise vaiba. Lagematud hulgad väänkasvude liike laotavad enese paksud lehekroonid üle maapinna, katavad puhmastikud ja kõdunenud puutükid, ronivad puude lad- vusse ja laskuvad jälle alla, et edasi kasvades jat- kata lämbuvust külvavat rada. Kui ilus see kõik silmale on, aga ometi kestab selles meeletlik võit- lus elu eest, vägivaldne kägistamine ja üksteise hä- vitamine. See on looduse rusikavõitlus, kohutav ha- lastamatus oma vabas algjõus. Taevas hoidku meid sarnase meeletuse eest võtta looduse vaba arene- mist endale eeskujuks! Revolutsioon ilmotsata!

Taimeelu mäss võiks meile ju ükskõikne olla, hävitagu tugevam nõrgemat, sihvakam — jändrikku, et siis oma lokkavusega vaataja silma rõõmustada, aga nende väänlevad tüved, läikivad lehed ja tuli- punased ja särav-kollased õied lasevad aimata, mil- liste mürkidega on see maakihit täidetud, kust nende juured toitu imevad. Taimestik ei jõua kõike mül- las peituvaid mürgitavara kasutada, osa aurab õhku ja mürgitab sissehingamise kaudu inimese vere ja organismi.

Veerand tunni pärast olime vangla okasaia vahel. Jaava vanglaelu on hoopis teistsugune kui Euroopas. Siin pole kindlusmüüre ega raudvõrestikku kongiakente ees, vaid küünitaolise suurema maja külge on ehitatud väikesed bambushurisikud, nagu neid leidub igas külas kogu Indias. Neis elavad vagusalt, rahulikult riigikurjategijad ja poliitikavangid suure perena koos, õigemini lambakarjana, mida üks ainus värvavaht aia sissekäigust valvab.

„Kas niisugune latirodu suudab vange hoida,“ hüüdsin imestanult ja tahtsin selle tugevust katsuda.

„Pas op!“ keelas vahisõdur astudes vahele teatava uhkusega.

„Siin on teravad okkad,“ seletas meie juht, „mis kriimustavad ja elektrivool, mis võib saada surmavaks. Vangid mõistavad end hoida väärilises kauguses. Päälegi mis viga siin niisugusel kollasel tõpral? Süüa küllalt, rotanit (meie urvaplaastrit) ka parajal mõõdul — mis tahab ta veel? Kus on parem? Põgeneda? Kuhu ja mil kombel? Enne kui põgeneja Tiilatjabi soodest välja saanud, on tal kümme korda rohkem tina kehas, kui harilikuks vagakstege- miseks tarvis. Väljas seisab iga kümnendal sam- mul sõdur vinnas püssiga, et iga mõõdaminevat jook- sikut maha lasta. Need lurjused teavad seda väga hästi. Elu on ikka elu, olgugi vangielu.“

„Läheb siis kõik nii libedasti?“

„Ükski koer ei haugata, ja tabaja saab kiitva märkuse teenistusraamatusse vahva kohusetäitmise eest.“

„Aga kui mõõdamineja polnud sugugi jooksik? Ikka maha?“

„Palun, missugusel õigel inimesel on siin mi- dagi otsida! Ainult suured võrukaelad elavad siin, kes oma vangistusaja ära istunud ja ahelateta ümber kolavad, kõik rõõvlid, põletajad, kõrilõikajad ja veel pahemadki. Kes teel liigub on kindlasti põgeneja, karanud kaabakas. Hoolt on kantud hästi, et paar mõistlikku arveõriendust mõjuksid ja näitaksid, kui- das neil põgenemiskatsel käsi käib.“

„Nendega ei käida ümber just pehmelt?“

„Kuidas pakk, nõnda talv! Vaadake neid pakke sää! Nad soendavad end nagu maod liival, kui kõht täis. Niisugune laisklejade seltskond, jalust ei saa ära!“

Ja nende sõnadega ta andis kõige lähemal istu- tujale tugeva jalahoobi, et see vingudes kägerasse kukkus ja kätele toetudes sein aarde roomas. Tei- sed vangid taganesid eest ja vahtisid tummalt maha.

„Oleksite pidanud hoobi andmata jätma,“ ma- nitses mu kaaslane meie toorest juhti, kes naeris tundes rahulolemist omast teost, ja siis ta astus tõu- gatud vangi juurde.

„Sõber,“ kõneles ta ärritusest väriseval häälel, „kas hoop valutab?“

Vang tõstis pilgu. Ta kõhetusse tuhakarva näkku, mis väljendas sügavat valu ja viletsust, ilmus mingi ootamatu rõõm ja keeletu imestus. Äkki ta kustun- nud silmad löid helkim ja värisevad käed tõusid pikkamisi kaastundliku kõneleja poole.

„Näevad mu silmad õieti?“ hüüdis ta nõrga murduva häälega. „Teie siin, valge usklik! Ei, mu silmad ja kõrvad ei peta siiski, tõesti teie olete, valge usklik. Allah olgu kiidetud! Önnistatud päev on täna! Hing ole rõõmus!“

Nüüd Snouck Hürgronje imestas omakorda. Teravalt ta silmitses vanakese nägu, nagu otsides tuttavaid jooni, kuid asjata: ta ei leidnud mälestu- sele tarvilisi jälgi.

„Abdulla, valge uskliku sõber Abdulla,“ kõne- les vanake vaevast märgatavalt naeratades. „Ma ei imesta, et valge usklik ei tunne mind, kel kuud saa- nud aastateks.“

„Abd. lla, radja Amat ben Abdulla, kõrgus ise! Taevas tule appi! Teie siin! Kuidas on see või- malik?“

Kibe ja valus naeratus lehvits Abdulla kuivanud huultel.

„Kõik on võimalik maailmas, mis täis häda ja kannatusi, valge usklik. Allahi teed on mõistmatud ja valgetel on võimsad polüübi püüdekäed. Kes neile pole meelepärane, selle saatus naelutatakse Tiilatjabi elusate haa külge. Kõik kaob maailmas . . . au, hiilgus . . . Önn on kui suits, kui värske hom- mikune tuulepuhang . . . Ka õnnetus kaob; haigus, viletsus ja vanadus lõpeb . . . kõik saab otsa . . . Vägev Allah teab, miks see nii on Allahi nimi olgu kiidetud!“

Meie juht tammus ühelt jalalt teisele ja pomises eneses, nagu oleks talle valatud külma vett kaela. Ametlikul toonil ta tuletas meile meelde, et tema kohus olevat meid juhtida, mitte pikki vestlusi kur- jategijatega päält kuulata.“

„Teil pole seda tõepoolest vaja“, vastas Snouck Hürgronje. „Tunneme oma kohust ja tahame hoo- litseda, et ka teie õpiksite tndma õiget kohust. Pidage end ülal ametikohaselt ja ärge määrige oma au inetute jämedustega, nagu näitasite hiljuti.“

Ta pöördus jälle vangi poole ega pannud tähe- legi enam juhti.

„Kuidas olete sattunud siia, sõber Amat ben Abdulla? Ma pole midagi kuulnud, ometi olen lugenud mõnikord ajalehti. Kas teie ei jutustaks pisut lähemalt?“

„Vähe on mul jutustada. Kõik on minust möö- dunud kurja unenäona, olgugi pikkamisi, õige pik- kamisi. Allah kaitsku kõiki niisuguse viletsuse eest! Nagu nüüdsel ajal alatihiti, tekkis tühiseid hõõrumisi valitsuse ametnikuga. Nõutakse võimatuid asju, saa- detakse sõdureid riigi piiridesse . . . Vahekord minu ja nende alamate vahel muutub põnevaks ja vaigis- tamis-katsed lähevad nurja . . . väike lahing . . . kuu-

tulatakse kõrge verehind minu pää eest. Minu truud alamad ei taha mind välja anda ja nende nõul lasen enese põgenemisele meelitada, lootes aega paranevat. Aga aeg ei parane. Mu kraton (loss) lastakse puruks ja jaht algab minu ja mu perekonna päale. Mu truud alamad langevad üksteise järele kuni tee pääsmiseks suletud ja lootus lõpnud. Valmistume viimasele teele. Aimate mis see tähendab? Mu naised ja lapsed ilmuvad kõige paremates riides, millised suutnud päästa; viimne palve, viimne jumalaga jätmine ja nende kalliskividega kaunistatud krissid (põueoda) tungivad südamesse, juhitud nende oma kätest. Valukisata nad kukuvad teineteise järele oma vere sisse ja heidavad hinge. Mina, nende mees ja isa, seisan ja vaatan . . . Minu käsi on nagu kivistunud ja tõstetud kriss ei vaju südamesse, et verega kustutada tema põlevat valu. Mu vaim oli läinud koos nendega ja ma ei tea, mis minuga sündis. Kui ärkasin, veeti mind ahelate pidi külalt külla ja linnast linna kuni jõudsin siia, kus ootan oma otsa. See on mu saatuselugu — lihtne ja lühike. Radja Amat ben Abdulla riiki pole enam. Abdulla sugu on otsas ja pea ei ole ka teda ennast enam. Siis on kõik otsas. Võib olla mõned üksikud ellujäänud mäletavad veel oma radjat, et tema kurva looga uinutada lapsi magama. Pea needki jutud vaibuvad ja siis on kustunud kõik — eluhiilgus, eluviletsus ja puruks tallatud süda . . .“

Ja kõneleja kahvatult palelt veeris üks selge pisar, nii selge ja puhas, nagu ei teaks mingisugusest valust kõnelda . . .

„Vaene sõber,“ ütles mu kaaslane sügavasti liigutatult. „Kui ma mõni aasta tagasi Kesk-Sumatra tundmatutes, teedeta põlismetsades metsikute suguharude kätte vangi sattusin ja mind lähenevate pidupaevade jaoks numati, siis Brahmasutra võimas radja päästis mu inimsööjate küüsisst ja andis mulle kaitset omas sõbralikus majas. Missugune rõõmus ja õnnelik elu valitses sel ajal radja Amat ben Abdulla kodus ja nüüd on radja jalagatõugatav ahelavang, kuna kogu ta pere meelega võtnud eneselt elu! Keegi poleks suutnud seda ette näha! Mulle tulevad meelde noorusrõõmust ja tervisest säravad lastenäod. Siltades laste siidilokke, imestades nende silmade sügavust, nähes neid rõõmsatena vanemate keskel ümber tantsimas, tundsin enese olevat puhutamas, pühama hingeõhuga riigis. Ja, nüüd alles mõistan, mis mind sel ajal nagu pühadusega täitis: need väikesed olid kangelasid! Saatuse on vali, hirmus vali!“

Vanake nikutas kinnituseks pääd.

„Varsti on mööda kõik! Näete isegi, mis kaks õnnetusaastat minust on teinud. Teised minu vanused on kõige paremas meheas; mina olen neljakümnest viiest aastast hoolimata vana rank. Südamevalu ja haigus on murdnud elujõu ja kaua ei suuda muljutud rind enam hingata. Olen rõõmus, et enne kui kõik kustub, oma sõpra näen. Ma näen juba vajuvat seda ööd. Allah kaitsku sind, valge usklik. Allahi nimi olgu kiidetud!“

Ta sirutas oma kõhetud mullakarva käed jälle dr. Snouck Hürgronje poole. Doktor hoidis neid, surudes kaua. Siis lahkusime sõnalausumatult. Igaüks meist tundis, et nägemine oli viimne. Tundsin, kuidas vari mulle vajus silmadele ja jalad pehmes liivas teed otsides komistasid.

„Ka mina olen süüdi ses sõnuleletamatus viletsuses,“

kõneles Snouck Hürgronje viimaks tumedalt. „Lootuses teaduse salve teri koguda, panin uurimussaavutused kohusetruult kirja; ja alles nüüd avanevad mu silmad, et olen alandatud poliitikajuhtidele pimedaks tööriistaks. Tunnen enese alatu salakuulajana, kes maksu eest toimetab äraandmisi. Nägite ise selle vilja! Kui poleks olnud rumalat Hürgronjet, kes Sumatra põlismetsades otsis teid ja kirjeldas Brahmasutra riigi piire, rahva elu ja radja rikkusi, valmistas kaarte ja andis igasuguseid seletusi, siis vahest Brahmasutra troon püsiks veel tänapäev ja õnnetu vang elaks praegugi lugupeetud ja alamatest armastatud radjana omaksete keskel. Teate, sündinud lugu riisub kogu mu tööõõmu, sest tarvitatakse kurjasti seda, mis olen teinud puhtas, pühas teaduse vaimustuses. Ma pime, kes nüüd näen, kuid hilja! Olen nagu mõrtsukas, kes näeb oma ohvri silmi kustuvat!“

Püüdsin teda lohutada seletades, et ükski teadusmees ei või vastutada, mis otstarbeks ta töövilja kasutatakse. Mõlemad viibisime praegu üleulatud juhtumise mõju all ega olnud ühest õiget trööstijat, teisest troosti tarvitajat. Ta kaebas vaid, missugust määratud viletsust teadus maailma saatvat, kui seda tarvitatakse kuritahtliselt. Nõnda ta teenivat ainult omakasu ja pahelisi kirgi inimesoo õnne hävitamiseks, kuna teaduse vaimustus nagu pime laps unistavat õnne ülesehitamist. Needus seisvat niisuguse teaduse küljes.

Vaikides kõndisime edasi. Vangid olid täieliku viletsuse varjud: kahvatud koltunud näod, aukuvajunud silmad, lohus meelekohad, haigusest lõdisevad liikmed — noorelt vananenud raugad. Niisuguse kehalise hävituse võis teha vaid sügav, kurnav hingeline kannatamine, vaigistamatu valu, otsatu ahastus ja meelegaheide koos alalise toidupuuduse ja haigusega. Nende palavikust hõõgavates silmades ja jumeta nägudes võis lugeda alistumist möödapääsmatule saatusele ja kohutavat tuima rahu. Vabadusmõtted olid ammugi surmatud neis elusates surnutes, kõik õrnad hingeigatsused hävitatud ja iga side, mis vangielu endise õnnerikka eluga ühendas, kistud puruks. Ainult varisev keha elas veel ja vaarus haua poole, — hing oli ammu lahkunud — surnud . . .

Ometi enamik sääsetest elusalt surnutest olid isikud, kes kord juhtisid tuhandete pärismaalaste saatust ja ajaloo sepikojas oma tahtmise järele sepsit sid ajalugu. Nüüd sama ajalooratas veeres purustades neist üle ja iga vähem vahisõdur mängis nendega oma tuju järele . . . Missugune pidi olema süütegu, millele järgnes säärane karistus? Nad olid julgenud tarvitada taevaandeid, mis Looja istutanud iga inimese hinge, et need idaneksid ja kasvaksid tugevateks. Nad olid arusaanud vabadusmõistest, vabalt mõelnud ja inimeste orjamise heitnud kõrvale. Nad ei suutnud orjust pädada elusihiks, tagusid ise õnne, saatust — veeretasi ajalooratats. Mis pidid tegema valged isandad, kui nende kõrval veel teised isandad tahtsid valitseda? Oleksid need painutanud oma selga, lõõnud risti oma mõtted ja mõistuse, heitnud alla ja säädnud end iga tuuletaju järele — siis nende keha ei lõdiseks tõvest, vaid neid kataks räbalate asemel kuldse kraega ametniku kuub ja ahelate asemel aurahad „vahva teenistuse eest“ kõliseksid rinnal ning kehva vanglatoidu asemel kallid road auraksid laual. Nüüd nad on kogu maapäälse eluõnne ohverdanud ja kõik kaotanud, et

keha ja hinge tapva vangielu täitmatusse hauda vaju . . . pikkamisi, päästmatult . . .

Ka naised ja lapsed puutus meile silma ses murdvas vangiohus. Suurem osa neist oli tulnud vabahtlikult kaasa oma meeste ja isadega, sest vägivaldne omaksetest lahutamine käis neil üle jõu. Mõned üksikud olid ka vangid, kuid esimeste ohvritest sai vereohver. Tjilatjabi kliima ei tee vahet noore ega vana, süütu ega süüdlase vahel, vaid teeb oma hävitustööd iga elu kallal pikkamisi, aga halastamatu valjusega.

Seisatasime ühe lastekoloonia juures. Sääli mõnitas pool tosinat last viie kuni kümne aasta vanuses palaval tolmuses liival. Sõnalausematult ja liikumatult nad vahtisid nagu vangidki oma ette liiva sisse maha. Harva üks kui teine tõstis silmad, suured, kõnelevad, kartlikult paluvad, täis sügavat kurbust silmad, millel lapserõõmud võõrad.

Dr. Snouck Hürgronje jastus väikestele kannatajatele lähemale ja püüdis neid mõne lahke sõnaga elustada. Kuid nad taganesid arglikult, nagu kartes igalt valgelt jalahoop. Ainult üks neist oli jäänud seisma ja vaatas selgete lapsesilmadega nagu uurides kõnelejat. Äkki välgatas ta kaunis pruunis näos naeratus ning pöördudes seltsiliste poole, ta hüüdis tasa:

„See on onu Snouck, tema ei tee meile midagi“

„Soo, sa ju tunnend mind väike sõber?“

„Jah, nägin härrat mitu korda isa ja ema juures Indrapuras, teate küll.“

„Indrapuras? Aa, siis sa oled küll väike Sastro, regendi Raden Pangeran Ario pojake?“

„Ei — Kromo, Sastro oli mu vanem vend.“

Tükike aega dr. Snouck Hürgronje silmitses last, keda näost võis pidada vanemaks, kui keha lubas oletada.

„Mis teed sa siis öieti, Kromo?“

„Ema tõi meid — Sastro ja minu — siia, et oleksime isal seltsiks. Samira jäi vedono Mas Reso di Hardjo juurde. Isa on siin vangis ja oli ikka väga haige.“

„Nüüd olete kõik neljakesi siin: isa, ema, vend ja sina?“

„Ema ja Sastro on juba ära, isa on veel siin,“ jutustas poisike kurgu häälega, kuna suured pisarad veeresid silmist.

„Radenaju on Sastroga tagasi läinud koju ja sinu isa juurde jätnud?“

„Ei, liiva pääle — sinna aia taha mere kaldale.“

Ta sirutas oma käekese värisedes mere poole näidates. Lattaia läbi võis näha liival üksikuid kivilademeid, nagu jaavalased haudade ehitamiseks tarvitavad.

Kohkunult Snouck Hürgronje küsis:

„Surnud?“

„Jah, mõlemad surid; enne ema, hiljem vend.“

„Vaene Kromo, oled isa ja õekesega üksi maailmas. Kus on isa?“

Laps pöördus ühe kuristiku poole, mille madalal katusel oli kirjutatud suurte tähtedega: „Haiged III“

„III tähendab neid haigeid, kellede voodist tõusmist enam ei oodata,“ tähendas Snouck Hürgronje minu poole tasakesi. „Jälle üks BV¹⁾ ohver. Igal

sammul BV luupainaja, mis valitsuse kipub lammata. Kui palju verepisaraid on nõudnud see meeleu ametihullus!“

„Vii meid isa juure, Kromo.“ ütles ta siis poisikesele.

„Kui soovite, jah, aga ta ei kõnele kellegiga.“

„Ole mureta, laps, küll ta kõneleb minuga.“

Pooliti umbusklikult, pooliti lootes poisike uuris kõneleja nägu. Siis helkis ta näos naeratus. Palju liigutavat lapserõõmu peegeldas ainuski lootuse välgatus! Ja ta hüüdis heledal lapsehäälel:

„Oh kui hää, kui ta seda teeks! Kui hää ja rõõmus oli olla Indrapuras. Nüüd pole kedagi, kes kõneleks Kromoga. Tulge kohe, tulge mõlemad — aga ärge võtke kaasa seda sääli,“ lisas ta kartlikult piiludes meie juhti, kes meiega koos ei käinud, aga siiski tagant järele lonkis meid silmas pidades.

Väiksel Kromol oli õigus, tema isa ei kõnelnud enam. Pisukeses hämaras ruumis märkasime umbes pool tosinat madalaid bali-balisid (laiad pingid) ja neil lamavat kolme inimese kogu, kuna kolm aset ootasid tühjalt uusi ohvreid. Kromo astus tasa kiviabail ühe viletsa bali-bali juurde ja ettevaatlikult puudutades lamaja kätt ta sosistas lapse huultega:

„Pa, onu Snouck on siin ja veel teine härra. Nad tulid sind vaatama. Kõnele nendega, pa, kõnele natukenegi. Kromo, sinu väike Kromoke, pole kaua enam kuulnud su pehmet häält, ja ta kardab ju nii väga vaikimist. Tervis tuleb jälle tagasi, jutt ja rõõm. . . Kõnele, pa, üsna natukenegi!“

Haige kustunud silmad eksisid nagu otsides ühelt teiselt, aga ei leidnud ühtki toetuspunkti. Nähtavasti ta lahkuvad meeled ei viibinud enam siin maailmas, milles tundnud kirjeldamatut viletsust, et isegi lapse pehme käsi ja härras palve ei suutnud teda äratada surmatarretusest. Meeleheitlikult laps viskus tema jahtuva keha kõrvale, surus ta luiseid käsi, suudles ta mullakarva nägu ja sosistas tasa ja härdalt kõrva sisse:

„Kõnele isa, kõnele isa, onu Snouck on ju siin.“

Järsku surmatarretus kadus haige näolt. Ta silmades säras nagu midagi üliinimlist, seletamatut õnne ja kurbust. . . Ta oli tulnud meelemärgusele. . . võib olla, viibides teise elu lävel, ta nägi mõlemaid elusid korraga — pikka maapäälset kannatamisega ja ühtlasi saladuslikku sügavat rahu, millesse lahkuv hing elutormide järele vajub. . . Ta katsus enese ajada istukile, kuid ei jõudnud. Pika valusa ohkega ta langes tagasi kõvale asemele. Ta huuled liikusid, avanesid nagu kõnelemiseks, aga sõnad tardusid ja jäid kuulmata. Näis nagu valmistaks seesugune jõuetus surijale kurvastust: ta liigutused muutusid rahu- tuteks, kartlikuteks ja avaldasid valu. Asjata ta püüdis sirutada käsi. Hellalt Kromo võttis ta käed, surus nad enesele vastu rinda, suudles tuliselt ja vajutas nad oma pää pääle, peites näo isa rinnale.

Tummalt seisime heitleva elu ahelate katkemise juures. Veel korraks tasane, nõrk õnnesära elustas ta läiketa silmi ja valuhood suu ümber kaotasid endise teravuse. Nagu hõljuks imeline rahu läbi ta hinge, et kanda see ära teisse ellu, mis vaba maa-

(Lõpp v. 91/92.)

1) BV (binnenlandsch ehk buitelandsch viand — sisemine ehk väline vaenlane) on saanud siin lentsõnaks, mille all mõis-

Nõiutud koht

Lugu, mille jutustand * * kiriku djak

N. Gogol'i jutustus

Jumala eest, olen juba tüdind jutustamast! Ja mis te õige mõtletegi? Tõepoolest, tüütab: jutusta ja muudkui jutusta ning lahti teist ei saa! Noh, olgu päälegi, ma jutustan, kuid olgu see viimast korda! Jah, vaat, kõnelesite ennist, et inime võib saada jagu kurjast vaimust. Nojah, sünnib ju ilmas, kui hästi järele mõelda, igasugu lugusid... Ometi, seda ärge kõnelege: tahab põrguvõim teid ahistada, siis ahistabki, jumala eest, ahistab!... Noh, eks kuu-lake ise: meid oli isal kokku neljakesi; olin siis alles päris molkus, vaevalt üheteistkümnene... oh ei, siiski mitte üks-teist: mäletan, nagu oleks juh-tund see alles täna, et kui kord neljakäpukile jookstes koera moodi haukusin, ät siis mulle kä-ratas, vangutades pääd: Tohoh, Fomaa, viimne aeg sulle juba naist võtta, kuid hullad nagu noor varss!

Vanaätt elas siis veel ja oli jalul, — et tal kerge oleks luk-suda sää! teises ilmas, — oli alles päris turske mees. Kui ta näiteks... Aga mis teile jutus-tada? Üks torgib ahjust juba terve tunni sütt oma piibule, teine jooksis millegi pärast aida taha. Mis see tähendagu!... Oleks veel vägisi, ise aga mang-usite... Kui kuulatada, siis kuulatada!

Veel kevade alul ät viis tubakat Krimmi müügile; ei mäleta, kas tegi kaks või kolm koormat; tubakas oli siis hinnas. Kolmeaastase velle ta võttis kaa-sa, et teda juba varakult voo-ris käima õpetada; meid jäi koju: vanaätt, ema, mina ja vend ja veel üks vend. Vanaätt külvas arbuuse, meloone, kurke ja muud kodunt eemale otse tee äärde ja ise asus sinna õlgedest tehtud ütti, võttis meidki ühes peletama aiast varblasi ja harakaid. Ei või öelda, et see meile poleks meel-dind! söö hommikust õhtuni niipalju kurke, meloone, naereid, sibulaid, herneid, et kõhus, jumala eest, otsekuu kuded laulavad. Noh, päälegi on selles oma tulu: möödasõitjad peatuvad teel, igauks tahaks maius-tada: kas arbuusi või melooni; ja lähematest küla-dest juhtus, tuuakse vahetuseks kanu, mune, kalku-neid. Elu on tore.

Vanaätile aga meeldis üle kõige, et igapäev oma viiskümmend koormameest teed pidi möödu-s. See on, teate, mõnus rahvas: kui jutustama hakkab, siis jääb suu kohe ammuli! Vanaätile oli see, mis nälja-sele käkid. Mõnikord, näe, juhtus vanu tuttavaid, — vanaätti tuncis igamees, — võite isegi kujutella, mis siis sünnib, kui vanad hulgakesi kohtavad: ta-ta-ta,

ta-ta-ta, vaat siis, vaat just siis, nii, ja nii oli... Noh, ja leelutasid! mälestasid, Jumal teab, kõik mida.

Ükskord, — näh, see oleks olnud nagu vast praegu, — päike oli juba looja minemas, vanaätt kõn-dis aias ja korjas arbuusidelt lehti, millega varjand neid kõrvetava keskpäeva päikese eest.

„Näe, Ostaap,“ ütlesin ma vennale, „koorma-mehed tulevad!“

„Kus on koormamehed?“ päris vanaisa, pan-nes märgi meloonile, et poisid selle nahka ei pistaks.

Ja mööda teed vooriski koormat kuus. Kõige ees käis hallide vurrudega voorimees. Lähenedes, noh, kuidas seda öel-da? — kümne sammu pääle, ta peatus.

„Tere, Maksim! Näe, kus Jumal meid kokku viis!“

Vanaätt vidutas silmi: „Aa, tere, tere! Kustpoolt tuled? Ja Boljatshkagi siin? Tere, tere, vennas! Mis kuramus! siin on ju puha: ja Krutotrõshtshenko! ja Petsherõtsja! ja Koveljek! ja Stetsjko! Tere! Ah, ah-haa, oh, oh-hoo!...“ ja pistsid musutama.

Härjad rakendati lahti ja lasti rohule sööma, koormad jäeti teele; ise aga istusid kõik üti-ette ringi ja süütasid oma piibu-nosud. Kuid kus sää! aega piib-uga oli jannata? suure jutu ja pärimiste juures jatkus piibu-täiestki! Pääle õhtulise vanaätt hakkas külalisi meloonidega kos-titama. Näh, igamees võttis ühe melooni kätte, kooris seda hool-salt väitsaga (mehed olid lihvi-tud, matsutasid vahvasti, tead-sid juba, kuidas peenelt süüakse, — kas või praegu kohe pane sak-salaua taha istuma); olles puhas-tand hoolega, torkas igauks sõr-mega augukese, rüüpas tühjaks ja

hakkas siis viilukaupa lõigates suhu pistma.

„Mis te, poisid,“ ütles vanaisa, „suud ammuli vahite? Lööge tantsu, koerapojad! Ostaap, kus on sinu vilepill? Noh, kasatshkiit! Fomaa, käed puusa! Vaat nii! Hõi, hopp!“

Olin siis kraps poiss. Äraneetud vanadus! Ei nüüd enam minust asja ole; tantsu asemel ainult komistan. Kaua vaatles meie tantsu vana koorma-meestega istudes. Märkas, et tal jalad paigal ei püsi: nagu kisuksid tantsule.

„Vaata, Fomaa,“ ütles Ostaap, „et vana mäda-rõigas veel tantsima ei tiku!“

Ja mis te arvate? ta ei jõudnud veel seda öel-dagi — ei maldandki vana! Tahtis, näe, uhkeldada koormameeste ees. „Noh, kuradi kutsikad! Kas nõndaviisi tantsitakse? Vaat, kuidas tantsitakse,“ üt-

Jakob Liiv,

Eesti hilisärkamisaja värsiosavaim ja vil-jakaim luuletaja, pühitses 28. veebruaril k. a. oma 70-t sünnipäeva ja 50-aastast kirjan-duslikku tegevust Lugupeetud vanale poee-dile said osaks rohked auavaldused, eriti ta kodulinna Rakveres, kus lugupeetud kirja-nik oma vanadusepäevi veedab.

les ta, tõusis püsti, sirutas käsi ja kõpsutas kontsade-
dega.

Noh, ega midagi, tantsis nii, et kas või het-
mani emandaga. Hoidusime alt ja vana rõigas pis-
tis keerutama mööda kogu tasast kohta kurgipeenra
ääres. Vaevalt aga ta jõudis poole maani ja tahtis
hoogu minnes jalgadega lennutada üht oma trikki, —
kuid ei kerki jalad ega kerki! Põrgulugu! Algas
uuesti, lähenes keskpaigale, — ei jalad võta jälle!
Tee mis tahad, — ei võta ega võtagi! Jalad nagu
puust. „Näh, põrgulise koht! näh, saatana lummu-
tus! Kiusab Herodes, inimsoovaenlane!“ Noh,
kuida teha enesele koormameeste ees häbi? Lõi
uuesti tantsu lahti ja hakkas siblima peenelt, et lust
kohe näha; keskele — katki! ei saa jätkata tantsu
ja muud ei midagi! „Ah, sa saatanasuli, et mäda-
meloon su lämmataks! et juba hällis kärvand olek-
sid, koerapoeg! Niisugust häbi vanainimesele teha. . .“
ja tõesti, taga selja keegi itsitaski naerda.

Vaatas taha: ei aida ega koormamehi ega kedagi:
ees, taga, kahelpool — aina lage väli. „Äh! sss . . .
vaat sulle!“ Hakkas teritama silmi, — koht nagu
polekski päris võõras: kõrval mets, metsa tagant
kerkis mingi varras ja paistis üles kõrgele taevasse.
Mis põrgu? See on ju tuvipuuri papi aias! Teisel-
pool paistab ka midagi ähmaselt; vaatab hoolega:
vallakirjutaja rehi. Näe, kuhu vedas kurivaim. Ko-
lades ringi ta jõudis teele. Kuu ei paistnud: kah-
vatu laik vilkus tema asemel läbi pilvede. „Homme
saab tuult!“ mõtles vanaätt. Näeb, tee ääres künk-
al sähvas tuluke põlema. „Ennäe!“ Vana seisastus,
pani käedki puusa ja vaatab: tuluke kustus; eemal
veidi kaugemal lõi lõkkele teine. „Rahaauk!“ hüüa-
tas vanaisa: „vean kihla mis pääle tahes, et rahaauk!“
Juba ta sülitaski pihku, et hakata kaevama, kuid siis
tuli meelde, tal pole kaasas ei kõblast ega labidat.
„Äh, kahju! Noh, — kes teab? — Vahest vaja
ainult kergitada mätast ja säääl ta kullake, ongi!
Pole midagi parata, vaja vähemalt märkida paik, et
teinekord leida.“

Ja tirides nähtavasti tormist murtud tüseda puu-
oksa, ta heitis selle künkale, kus leegitses tuluke ja

läks edasi mööda teed. Noor tammik muutus har-
vemaks, vilkus aiatar. „Eks olegi! Kas ma ei öel-
nud,“ mõtles vanaisa: „see on papi põld! Vaat,
siin on taragi! Nüüd pole enam verstagi koju.“

Ent hiljavõitu ta jõudis koju ega tahtnud käk-
kegi süüa. Äratades venna Ostaabi, ta küsis ainult,
kas ammu juba koormamehed ära sõitnud ja keris
enese kasukasse. Ja kui hakkas vend pärima: „Aga
kuhu, vanaätt, kuradid su täna viisid?“ — „Ära
päri,“ vastas ta veel kõvemini end kasukasse keera-
tes: „ära päri, Ostaap: muidu lähed halliks!“ Ja
norskas varsti, et värvud, kes aiavilja kallale olid
asumas, hirmu pärast lendu tõusid. Või ta selle-
pärast magas? Kaval oli kuriloom, — andku tae-
vas talle andeks ta patud! — mõistis alati välja
puigelda! Teinekord laulab sulle niisuguse laulu, et
hoia keel hammaste vahel!

Järgmisel päeval vaevalt hakkas pimenema, vana-
ätt ajas selga vammuse, pani vööle vöö, võttis kaenla
labida, lõi mütsi pähe, jõi kruusitäie leivakalja, püh-
kis hõlmaga suu puhtaks ja läks otse papi aia poole.
Möödus tarast ja madalast tammikust. Puude vahel
vingerdab rada ja viib lagedale; nähtavasti see-
sama. Jõudis lagedale, — täpipäält eilne koht:
säääl kerkibki tuvipuuri vastu taevast; rehi aga ei
paista. „Ei, see pole õige koht. See on vist kau-
gemal; vaja vist pöörata rehe poole!“ Käenas
tagasi teist teed pidi minema, — rehi paistab, kuid
tuvipuuri pole! Jälle pööras tagasi tuvuuri poole
— rehi kadus. Nagu kiuste hakkas vihma tibutama.
Jooksis uuesti rehe poole — tuvipuuri kadus: tuvu-
puuri poole — rehi kadus.

„Et sa, neetud saatan, kärvaksid enne kui hin-
gekese pärid!“ Ent vihma valas nagu ämbrist.

Vana kiskus uued saapad jalast, sidus rätikusse,
et vihm ei leotaks ja virutas tulist traavi nagu põr-
gutäkk. Ronis siis läbi märjana oma ütti, puges
kasuka alla ja pani läbi hammaste susistama ja ku-
radit niisuguste sõnadega õnnistama, nagu polnud
kuulnud ma veel iial. Pean tunnistama, punastand
oleksin, kui see oleks juhtunud päsepäeva.

(Jaava vanglas)

päälsetest muredest ja valudest. Siis ta hingamine
seisatus. . .

Hürgronje oli astund ta aseme juurde ja hoides
lahkuja käest kinni, kõneles tasaselt troostisõnu.
Suriija silmad avanesid veel korra. Sära neis tun-
nistas, et ta mõistis kõneleja lahkeid sõnu ja tundis
rõõmu. Siis viimne eluläige kustus ja surmavari
levis üle kangestunud liigete ja elutu keha. Elu
oli kustunud väsinud kannataja kehas. . . Meie sei-
sime laiba ees. . .

Sügav rahu ümbritses meid. Väike Kromo hak-
kas alles pikkamisi aimama vaikuse tähendust. Samuti
ta ema ja vendki olid vaikinud ta käte vahel ja läinud
hauda. . . *Ainsa valukarjatusega, mis läbistas südame,
ta langes kummuli laibale ja jäi lamama nagu surnu. . .

Valus, sügav, kisendav vaikus valitses väikeses
ruumis. Aimates teised haiged vaatasid hinge pida-
des oma ette ega julgenud vähemagi hojega rik-
kuda rahu pühalikkust. Nad teadsid, et tõsine sil-
mapilk pole neistki enam kaugel, mida tõendas nende
haigemaja III ammugi.

Viimaks Snouck Hürgronje tõstis lapse ette-
vaatlikult isa jahtunud laibalt ainsa ruumis olevale
pingikesele istuma. Laps lubas sõnalausematult.
Ta suured silmad vaatasid tänades häätegitajale otsa,
kuid ta huuled, milledest kadunud viimne verepiisk,
ei avanenud. Troostisõnad jäid asjatuks: ta suu vaikus.

Õhtukell kajas ja nagu mõnitades rikkus tröösi-
timatut surmarahu. Meil oli aeg lahkuda. Ukse,
seisev vaht tuletas meile käriseval häälel meeldel
mis talle olevat ette kirjutatud.

Astusime lämmastavast hurtsiku surmaõhust välja,
kui äkki kuuldus meie kõrvu järsk valukisa, samane
millisega Kromo isa laibale viskus. Meie sammud
aegnesid. Kui Hürgronje käändus tagasi pöörma,
juht astus talle teele ette ja ütles varjamata pahameelt:

„Sääduislik vangide vaatamisaeg on mööda, mu
härrad. Loodan, et teie ei sunni mind säaduse aus-
tamist mõjuvamate abinõudega kaitsma hakata.“

Läksime. . . Kui rind väriseb inimlikust kaas-
tundmusest, siis südametü süädus talitab raudse
käega. . .

(Lõpp)

Teisel hommikul ärgates vaatan: juba vana uitab aias, nagu ei midagi ja katab lehtedega arbuuse. Söömaegu taat jälle sattus jutuhoogu, hakkas väikest velle hirmutama, et vahetab ta arbuusi asemel kanade vastu; olles lõpetand söömise aga tegi ise vilepilli ja ürgas seda mängima; ja andis meile lõbuks kolmekeerulise melooni, otsekuu ussi, mida ise türklaseks nimetas. Pole ma näind nüüd enam kusagil seesuguseid meloone: tõepoolest toodi seemned talle kaugelt.

Ohtul, kui juba olime söönd, vanaätt läks labidaga hiliste kõrvitsate jaoks uut peenart kaevama. Minnes mööda sellest nõiutud kohast, ei saand hoiduda urisemast läbi hammaste: „Äraneetud koht!“ astus selle keskele, kus pidi üleile oma tantsu katkestama ja virutas südametäiel labidaga. Eks sa näe — jälle on ta endisel legendikul: ühel pool tolkneb tuvipuur, teisel — rehi. „Näh, hüva, et võtsin labida kaa-a. Ennäe, siin ongi rada! Ja näe, sääl seisabki kungas! vaat, okski on pääl! ja vaat — vaat tulukegi leegitseb! Et aga nüüd mitte eksida!“

Hiljukesi ta sibas labidat pääkohal hoides nagu tahaks sellega kostitada metsisiga, kes tema viljaia külge end süüdad ja peatus künka juures. Tuluke kustus: rohtund kivi vaid lebas künkal. „See kivi tuleb tõsta üles!“ mõtles vanaätt ja hakkas seda ümber ringi uuristama. Suur on neetud kivi! Vaat, ometi tugevasti jalgadele toetudes, ta virutas selle künkalt. „Huu!“ lajatas piki orgu. „Hüva teed! nüüd läheb juba libedasti.“

Siis vana peatus, tõmbas sarve välja, raputas tubakat rusikasse ja valmistus seda nuuskama, kui äkki „atsiih“ ta pääkohal aevastus, et puud kõikusid ja vanale näkku pritsis. „Et sa ka kõrvale pöördusid, kui aevastada tahad!“ siunas taat nägu pühkides. Vaatab ringi — kedagi pole. „Ei kurat, näh, armasta tubakat!“ jätkas ta sarve põue peites ja haarates labida. „Küll on narr, ega niisugust hääd tubakat pole ta isa ega vanaisagi nuusand!“ Hakkas kaevama — pehme maa, labidas muudkui vajub. Sääl kolkshaatsa miski. Olles loopind mulla välja, paistiski pada.

„Ah, sääl sa mul, kullake, oledki!“ hõiskas vanaätt labidat paja alla ajades.

„Ah, sääl sa mul, kullake, oledki! sirtsus linnu-nokk täksides pada.“

Taat kargas eemale ja pillas labida käest.

„Ah, sääl sa mul, kullake, oledki!“ määgis oina-pää puuladvast.

„Ah, sääl sa mul, kullake, oledki!“ mõmises karu puu tagant oma koonu näidates. Värin läbistas taadi.

„Noh, siin on jube sõnakestki lausuda!“ torises ta oma ette.

„Siin on jube sõnakestki lausuda!“ sirtsus lind.

„Jube sõnakestki lausuda!“ määgis oinapää.

„Sõnakestki lausuda!“ mõmises karu.

„Hm . . .“ mühatas vanaätt ja ehmus isegi.

„Hm!“ piuksus linnu-nokk.

„Hm!“ mäagahtas oinas.

„Hõmm!“ mõmistas karu.

Täis õudu vanaätt vaatas enese ümber: Issand Jumal, mihuke öö! ei tähti ega kuud; ümber ringi lõhestikud, jalge ees põhjatu kuristik; pääkohal ripub mägi, vaat-vaat langemas tema pääle! Ja talle näib, et mingi lõust ta taga! silmi pilgutab: huu! huu! nina — nagu sepalõõts; sõormed — kalla või pangetäis vett kummagisse! mokad, Jumala eest, otsekuu

kaks rõuku! punased silmad pahempidi ja keelegi ajab välja ja õrritab! „Kurat sinuga!“ ütles vanaätt, jättes paja. „Säh sulle sinu pada! Nihuke jälk larhv!“ Pidi juba putket tegema, kuid märkas, et kõik on jälle endist viisi ja peatus. „Kurivaim püüab ainult hirmutada!“

Uuesti asus katla kallale — ei, raske on! Mis teha? „Siia ma teda ei jäta!“ Ja kõike jõudu kokku võttes ta haaras tast kätega kinni: „Nooh, noooh! veel! veel!“ ja kangutaski välja. „Oeh! nüüd vaja tubakat nuusata!“

Tõmbas taskust tubakasarve. Enne aga, kui puistama hakkas, ta vaatas hoolega ringi, kas kedagi lähedal ei ole. Nähtavasti mitte; ent talle näib: känd ähib ja puhub, paistavad kõrvad, jõllitavad punased silmad, — sõormed laienesid, nina tõmbus krimpsu ja näe muudkui hakkab aevastama. „Ei, parem ma ei nuusuta!“ mõtles taat sarve peites: „muidu jälle saatananahk puristab näkku!“ Haaras ruttu paja ja padavai jooksmas kõigest hingest; tunneb vaid, et tagant keegi teda muudkui sudib mööda sääri vit-saga. „Ai! ai! ai!“ karjus taat sibades; ja alles papi aia juurde jõudes tõmbas pisut hinge.

„Kuhu ometi vanaisa on kadund?“ mõtlesime meie teda tundi kolm oodates. Juba ammu ema tuli külast ja tõi potitäie kuume kække. Pole ega pole veel vanaisa! Ja hakkasime sööma õhtulist. Pääle söömist ema pesi potti ja vaatas kuhu heita solk, sest ümber ringi olid aina peenrad, sääl ta näeb tõrre otse enese poole tulevat. Küllap mõni poistest tembutades tõrt tagant lükab. „Näe, paras koht kuhu visata!“ lausus ta ja heitis sinna kuuma solgi.

„Ai!“ rõõgahtas jäme hääl. Ennäe — või vanaisa! Noh, kes võis arvata! Jumala eest, mõtlesime tõrre ronivat. Tõepoolest, kuigi on see pisut patt, kuid oli lõbus, kui taadi hall pää puha solgine ja täis ripnevaid arbuusi ja melooni koore.

„Näh, kuradi eite!“ vandus vanaätt, pääd hõlmaga pühkides: „Küll leegitas nagu seale jõulu-pühiks kohe! Noh, poisid, nüüd jätkub teile kring-liraha! Kuldvammustes võite, koerapojad, käia! Vaadake, vaadake siia, mis tõin ma teile!“ ütles vana ja avas paja.

Noh, mis arvate, mis sääl oli? Noh, arvake aga hoolega: ah? Kuld või? Vaat, see'p see oligi. et mitte kuld: praht, sodi . . . häbi öelda kohe mis, Taat sülitas, lennutas katla ja pesi kädki puhtaks.

Ja sellest pääle meidki vanaätt vannutas mitte usaldada kuradit. „Jah, ärge uskuge!“ kõneles ta meile tihtipääle: „kõik, mis ütleb Jeesuse Kristuse vaenlane, seda ta, koerapoeg, valetab!“ Ja kui vanamees juhtus kuulma, et kusagil pool asjad pole korras: „Noh, poisid, löögem risti ette!“ karjub ta meile: „nõnda talle! nõnda talle! andke talle hästi!“ ja pistab riste laduma. Ent tolle neetud koha, kus ei saand lõpetada oma tantsu, ta piiras põimitud taraga ja käskis sinna heita kõik tarvetuma, kõik risu ja prahi, mis koguti aias.

Vaat, kuidas pahavaim inimest ahistab! Tunnen hästi seda paika: hiljem rentisid kasakad naabrusest selle isalt aia alla. Tore maa, ja lõikus oli alati imestusväärne; kuid nõiutud kohal ei kasvand iial midagi hääd. Külvatakse nagu kord ja kohus, kuid kasvab niisugune, et tast taipu ei saa: arbuus — pole õige arbuus, kõrvits — pole õige kõrvits, kurk — pole õige kurk . . . kurat teab, mis!

(Lõpp)

Romantismi juubel

Mõtteid romantismi sajaaastase juubeli puhul

Kirjutand Karl Zirkel

(Lõpp)

Need meie kirjanikud, kes vaevalt täisealised ning näind elu polegi, aga juba tulevad avalikkuse ette oma „kogemustega, ilma et neil elementaarsemadki kompositsiooni reeglid oleksid tuntud. Ka kõige rikkalikum pind ei kanna lõikamisväärist vilja ilma distsipliiniga ning hoolsa tööta.

Sündides ilma, peame tahes või tahtmata konstateerima, et ilm juba ammu enne meid eksisteeris ja et enne peame õppima tundma, mida me esiisad ja eelkäijad on korda saatnud, et edasi minna ja kanda edasi fakeeli, mille me neilt oleme üle võtnud. Tsiivilisatsioon ja kultuur käib käest kätte. Tuletagem meelde ainult Lukreetsiust, kui ta räägib mängudest, kus jooksjad annavad edasi fakeeli käest kätte: „Et quasi cursores vitae lampada tradunt.“

Peame juba varakult tundma õpetama oma noorsoole humanismi, nii et kui kord nad ellu astuvad ja kui meil mitte materjaalseid varasid pole, et neil siis vähemalt oleks see õige, igavene varandus, nimelt intellektuaalne ja moraalne, mis ainuüksi on tarvilik perekonnale, kodule ja isamaale. Enam klassilist haridust, enam klassilist kasvatust! Modernsus on viind me noorema generatsiooni lõtvuseni ja ähvardab viia tervet me ühiskonda korrupsioonini.

Meil hävitatakse viimseidki kantsid, millele tugeneb perekond, kodu ja isamaa. Hävitatakse igasugune austus, sülitatakse kirikule ega piirduta sellega — sülitatakse isamaale . . .

Lugege meie nooremaid kirjanikke, luuletajaid, — näete kõige pähama, kõige puhtama mõnitamist, rüvetamist ja veel enam . . .

Ei ole perekonda ei ole kodu, ei ole kirikut, ei ole isamaad ja mis kõige kurvem — kõige selle juures ei ole ka kunsti.

„Valgus tuleb hommikust ning Sarmaatia väljaldelt,“ laulis alles hiljuti üks meie poeete.

Et aga olla õige internatsioonalist, õige eurooplane vähemalt, peab kõige esiti olema õige eestlane, oma maa, oma linna, kas või oma küla patrioot, ja säält alles minna teiste maade, teiste linnade ja teiste külade sõbralikule või armastuslikule mõistmisele.

„Et armastada humaniteeti, peab armastama isamaad . . . ja et armastada isamaad, peab armastama oma vanemaid ning juhte.“

Kõik see aga hävitatakse meil — tihti välja minnes rumalalt ning valesst parteilikust seisukohast, nagu omal ajal üks me hariduse suurjuhtidest tahtis lastele ära keelata ka jõulupuu . . .

Käesolev aastasada on tooremaist, kasvatus ilma Jumalata, ja me noorsugu unustab isegi otsida emarinna soojust, et vähem väriseda elus.

Peame pöörama tagasi korra ja selguse poole, välja anarkiasst ning hingelisest avantürismist, kuhu on viind meid romantism, lõppedes maitsevaesuses ja gageduses.

Oleme mannetud, oleme tühjad, oleme „Euroopa Hamletid“, nagu ütleb Paul Valéry.

Ainult uus vaimline renessans, uus vaimuelu esirinnale tõstmine, uus intellektualism, ühesõnaga

uus klassitsism võib meid viia nii hingelise kui poliitilise renessansile, sest „romantism on asiatism“ (René Bréey) ja just nimelt oma kujude tooruslikkuses, mis näitab teatud alamat maitset, mida nimetatakse asiaatlikuks.

Romantism on revolutsioon, sest mõlemal on sama psükoloogiline alus, nimelt instinkti jumaldamine. Humanism aga seevastu ühes klassitsismiga on „inimese järjekindel pingutus, et seista vastu loodusjõududele, s. t. mitte ainult välistele loodusjõududele, vaid ka seesmistele, nendele, mis väljast temasse on tulnud ja mida me harilikult nimetame instinktideks“ (Léon Deudet).

Nende instinktide vastu peamegi võitlema, ilmutagu nad ennast literatuuris, poliitikas, usus või teaduses. Sest nagu on literatuuris romantism, nii on ta ka poliitikas (Napoleon — poliitiline romantik par excellence) ja ka teaduses (Darvin oma transformismi ning evolutsionismi teoorias).

Peame pääsema romantismist, mis meid viib rahvusriiklise degeneratsioonini, millist vilja näemegi nii rohkesti oma uuemas kirjanduses. On õudne mõelda, et me õppiv noorsugu sarnase haiglaselt-patoloogilise, usuliselt barbaarse ning kunstiliselt asiataste vaimutoiduga peab üles kasvama . . . Rääkimata poliitilisest revolutsionismist ja anarkismist. Ja seda kõike peab meie noorsugu omandama veel riikliselt ülalpeetud ajakirjust ning teatrest. („Sinimandria“ on haige kirjaniku haiglane teos, mida ei tohiks tuua me rahvusteaatri lavale. „Sinimandria“ võib olla kõike muud, kuid mitte esteetiline, mitte kunstiline teos, pakkudes lõbu vaid vaimuvaesele töusikkonnale ning labasusse uppund üliõpilaskonna osale).

On kurb, et meie tõsiselt patriootne ja kultuurilisem osa noorsugu, ei saa maitsta meie uuemat kirjandust, samuti me rahva tusedam osa. Miks? On ju kirjandus suurimaks kultuurteguriks?! Tõsi, ent mitte siis, kui see kirjandus on rakendatud mitte ülesehitamise ja renessansi, meie rahvusliku uuest-sünni teenistusse, vaid lõhkuvate, revolutsioniliste ja anarkiliste jõudude orjamine.

Pole siis ime, kui leiame nii intelligentsema ministri kui vaimlisema üliõpilase töölaualt „Shveigi seiklused.“

Süüdistan selles me kirjanikke, kes hädaldavad asjata publiku üle. Nad ise on hävitand kirjanduspubliku maitse, parimad ja heledamad küljed. Kirjanikud ise on hävitand meie tõsise kunsti ja kunsti-publiku.

Nad arvavad, et võivad lõpmatuseni laulda oma patoloogilistest kalduvustest, haiglastest maaniatest, mässu- ja lõhkumisihaast, pidades tähtsaks ainult iseenat, indiviidi, ainult enese, ainult Mina üritusi ja sihte, nii nagu õpetab ning õpetas neile romantism. Nad möödusid Igavesest, et joobuda Mõõduvast, Aju-tisest, oma isiklikud kired viies momendi naudingute altarile, rõvetades Jumalat, vanemaid ja isamaad.

Olgu lõpuks tsiteeritud meie skulptor Jaan Koorti sõnad ta tagasi tulles Austraalia matkalt:

(Lõpp v. 91/92)

Kapten Duc

A. Griin'i jutustus

*Oinos: Andesta, Agathos,
mu hinge nõrkust, mis vaevalt
tiivustatud suremattusest.*

E. Poe: „Sõnade võim“

Ühel varahommikul umbes neljakümneaastane mees varukateta kampsunis, villastes merimehe pükstes ja torukujulises mustas kübaras ilmus väikesesse juurviljaaida õitsvate ja korrapäraselt reastatud kartulipuhmaste vahele Siniste Vendade Ühiskonna majakese kõrval. Mehe suures peos helkis raudne labidas. Olles tõstnud silmad üles taeva poole ja pomisend kogu südamest hommikupalve, mees asus koukima labidaga maad ümber kartulipuhmaste kohedaks. Oskamatult, kuid innukalt torkis ta vilumata riistaga otse juurtesse, lõhkudes puruks noored kartulimugulad ja lõpuks arvates sedapuhku olevat töötand küllalt oma hinge päästmiseks, ta istus aia äärde kibuvitsapõõsaste varju ja pistis käe vana harjumuse järele taskusse. Ent tärgetes meelde vast üleleile olevat purustand piibu, puistand laiali tubaka ja annud pühaliku tootuse hoiduda igasugu ilmalikkudest inimese hinge pimestavatest kiusatustest, labidaga mees naeratas kibedalt ja etteheitvalt.

„Nii, nii, Duc,“ urises ta, „õndsaks saamiseni kulub sul veel palju aega, vaevalt jõuad avada oma silmad, kui juba kipud kuraditaimede poole. Ei! — piina end, paastu ja ole alandlik ega tohi sa mõeldagi, näiteks, lihale. Ometi pööraselt tahaks süüa. Laevakokk... hm... tegi kotlettidele toreda kaste...“ Vihasele Duc virutas labida maasse. „Liha on patune ja ma tunnen nüüd taimetoitu süües olevat enese palju parema. Jah. Sää! tuleb vanem vend Barnabas.“

Pikk kõhetu mees prillidega pardininal, sirgete õlule langevate punaste juustega, näitlejalikult paljaks aetud näoga, kõver ja pikakoivaline, tuli maja tagant välja. Ta kübar oli samasugune kui Ducil, ainsa vahega, et selle küljel paistis mingi sinine pael. Barnabas kandis pikka kõvasti nõõbitud musta kuube, paksude taldadega kingi ja musti pükse. Nähes Duci seisvat labidaga käes, ta noogutas pääd juba kaugele, tõstis silmad taeva poole üles ja väljendas kokkupandud kätega õndsat rõõmu.

„Olen rõõmus ja õnnelik!“ hüüdis Barnabas kriiskaval häälel. „Hommikupäike tervitab sind, mu kallis vend, Jumala meelepärasel töö! Sest on öeldud: palehigis pead sa sööma oma leiba.“

„Kive on palju,“ pomises Duc sirutades oma raske kämbla vastu Barnabase kitsale soonelisele käele. „Tegin siin pisut tööd, nagu soovitasite mul iga hommiku teha, et peletada patuseid mõtteid.“

„Ja su hinge karastuseks. Ole kiidetud, mu kallis vend. Jumala häduse idud ajavad välja sinust põrgu saasta ja maised patuhimud. Kuida veetsid öö? Istu, kõneleme, vend Duc.“

Korraldades sõrmeotstega oma kuue siile, Barnabas istus ettevaatlikult rohule. Kohmakalt Duc laskus ta kõrvale sipelgapessa. Üksisilmi Barnabas uuris vasttulnuka nägu, selle alaliselt tusast, kõvasti kortsus otsa, mille alt särasid väikesed hääsüdameilised silmad, mis võisid tarvekorral omada külma ja vihase ilme; ja jonnakat suud, punnis põski, jämedat

nina, ta alalisest pohmelusest ripakile aastate hõbedast puudutatud vurrusid ja tahtevõimsat lõuga.

„Mis kõneldagi sellest...“ seletas Duc täksides labidaga kurvalt. „Küllap vist olen suur patune. Õhtul kui magama heitsin, aeesin süngis veel kaua. Ei tulnud und; tahtsin suitsetada kuradi kombel ja... teate, et... kui pole tubakat, on suus nii palju sülg, et... sülitada ei jõua. Muudkui sülitasin siis. Lõppeks uinusin. Ja nägin unes, et Karkul oli jäänd vahikorral magama ja kus veel?! Casseti väinas, kus säärased riffid, et vähe oleks selle eest poisilonstrust puua, kuid kuna ta on selline molkus, siis ainult tõmbasin talle trossiga piki pääd. Sellepääle see raibe...“

„Vend Duc!“ ohkas Barnabas etteheitvalt, „kõh-kõh!“

Kapten vaikis ehmunult ja rabas kiiresti käega oma suu.

„Hommikul veel „Marianne“ tuli meelde,“ sosistas ta tasa. „Suudlesin teda mõttes üleni, kiilist kuni mastitipuni. Jumalaga „Marianne“, ela hästi! Ma armastasin sind! Andesta, kui unustasin muuta purje, pummeldasin maakleriga. Ära kiusa mind mälestustega „Marianne“! Ära ilmu mulle unes! Alles nüüd ma mõistan, et oma hinge päästmine on tähtsam, kui kaubitseda kalade ja õuntega. Jah. Andestage mulle, vend Barnabas.“

Nii valjult kurtes, võib-olla pisut naljaka, kuid otsekohe kurbusega, kapten Duc tõmbas taskust triibulise räti ja nuuskas kõvasti ning otsustavalt. Barnabas pani käe ta õlale.

„Minu vend,“ ütles ta veenvalt, „jätta asjatunud ja kahjulikud unistused! Vaata enese ümber. Siin on rahu ja vaikus. Vaevatud hing näeb, vaat, neid Issandat kiitvaid õrnu linnukesi, kõrge Looja suurt tarkust avaldavaid liblikaid, õndsate higist valmivat vilja maa seest... Su pää kohal on sinine taevas, kus sõuavad taevased laevad — pilved ja vaikke tuuleke kallistab su tusast nägu. Uni, palve, rahu ja töö. Sinu „Marianne“ aga on ahnuse, kadeduse, tormide, joomise ja suitsetamise, kõlvatuse ja ropuse sümbol. Kas ei oleks parem, oh minu vend, müüa see laev, mis on täis inimese maiset uhkust, et ta ei kiusaks sinu pääsmisele lähedat hinge, raha aga meie ühiskonna jooksvale arvele panna, kus selle mõistlik kasutamine toob sulle ihulist ja hingelist tulu...“

Duc naeratas haledalt.

„Hää küll,“ ütles ta suure vaevaga. „Mingu puha. Müüa, siis müüa.“

Barnabas tõusis iseteadvalt ja vaatas kaptenile ülevalt alla.

„Siin sünnib kõik vendade vabal soovil. Jätan su üksi, teised ootavad mind.“

II

Olles sünnitand veel enam hävitust kartuliaias, Duc läks kella kümne paigu oma väikesesse puumajakesse, mille ühe poole, suure tühja toa vähese lihtsa mööbliga, Barnabas oli annud tema tarvitada,

teises aga asus endiselt ta ise. Siniste Vendade Ühiskond oli kaunis suur küla rohke maa ja metsaga. Selle liikmed elasid mitmet viisi — vallalised ja naise-mehed eraldi gruppides. Kapten oli Barnabase arvates katsealune ja pidi prooviaja eraldatult veetma; seda soodustas veel asjaolu, et Ducil oli rahakest, ent raha nõuab igal pool mingit komforti.

Poolpime kõver poiss ilmus uksele, tuues Ducile Barnabaselt süüa: kruusi piima ja tükikese leiba. Pannes vagalt käsivarred rinnale risti, poiss väljus kummardades ja taganedes. Kapten aga nuusutas vihasele piima ja vaatas leivaviilukale kõõrdi. See toit polnud talle mokka mööda, ometi olles otsustand loobuda patusest maailmast, kapten neelas kähku toidu ja löi piibli lahti. Enne kui asuda lugema, kapten mõtiskeles häbelikult suurepärasest beefsteakist, praetud hispaania sibulaga, millist kokk Seagbie mõistis jumalikult teha. Veel Duc mõtles sinisele klaasist topsikesele, mida ta oli armastand tänu-pilguga paitada ja siis silitades kõhtu, harilikult kraak-sudes tühjendada pikka.

„Milline küll on inimsoo vaenlase võim,“ mõtles Duc tundes suus kõva tubakasuitsu maiku. Rapu-tades pääd, et enam keelatud asjule mitte mõelda, kapten avas piibli kohal, kus kirjeldatakse Abeli tapmist, luges tugevasti kokkusuurutud huulil, peatus arusaamatuses ja jäi mõttesse.

„On selge, et Abel ei kannud pussi,“ arutas ta. „muidu ta oleks torgand selle Kainile ribide vahele. Veider ka, et ei poodud Kain. Üldse see pole meeldiv lugu.“

Ta pööras poole raamatu võrra edasi ja sattus Absalom'i põgenemisloole. Et inimene jäi juukseid pidi puokstesse rippuma, sünnitas talle esialgu nalja, siis aga ajas vihale.

„Oleks napsand korraks pussiga juukseid pidi,“ ütles Duc, „ja olekski võind putket teha. Naljamees.“

Kuid selle eest Noa meeldis talle.

„Poisid olid päris lambapääd, kuid vanamees oli tubli,“ otsustas ta ja jalamaid märkas, et oli teind pattu ning kurvalt najatades käele pää, ta vaatas

aknast välja, kust paistis lindina viblelev tee. Sel hetkel akna taga vilkus ja kadus jälle kellegi tõmmu, ehmund nägu, mis oli Ducile tuttav.

„Kes kurat sääal piilub?“ karjus kapten. Ta jooksis aknale ja vaatas röötsakile välja.

Kaks meest kükitas nõgestes ja vaatas paluvail silmil talle otsa: kokk Seagbie ja madrus Fock. Mingi tüse salapärane komps oli koka põlvedel, Fock aga toetudes peoga lõuga, vaatas kaptenile nutunäol otsa. Mõlemad olid higised, üleni tolmu-sed, olid tulnud nähtavasti jalgsi.

„Mis lugu see on?“ karjus kapten. „Kust te tulete? Mis te sääal kükitate? Üles tõusta!“

Fock ja Seagbie ajasid end momentaalselt sirgu ja kahmasid mütsid pääst.

„Seagbie“, ärritus kapten, „olen öelnud teile juba, et jätaksite mu rahule. Jätsin teile kirja, kas lugesite?“

„Jah, kapten.“

„Lugesite läbi?“

„Lugesime läbi.“

„Mitu korda lugesite?“

„Kakskümmendkaks korda, kapten, — ja veel kahekümnekolmandama korra „Mere Lohe“ meestele, kes tulid kirja kuulama.“

„Saite kirjast aru?“

„Ei, kapten.“

Seagbie ohkas ja Fock äigas pilgutavaid silmi varukaga.

„Mis, ei saand aru?!“ müristas Duc. „Teie saama-tud togad, mädatrossid, seanäod, logardid, kus on see kiri? On öeldud sääal teile, et tahan päasta oma hing?“

„On öeldud, kapten.“

„Noh? . . .“

Seagbie tõmbas paberilipaka taskust ja lastes kõhuka pambu nõgestesse kukkuda, hakkas lugema kirja kõval häälel:

„Nüüd ja igavesti aamen. Elasin ma, vennad, paha elu, hirmus kohe mõelda, missugune ma olin. Olen kolkind teid kõiki ega tea veel praegu, kes

(Romantismi juubel.)

„Eestis on käputäis inimesi järjekindlalalt aastate kestel seltskonnale karjund näkku, et kultuur on üksikus isikus. Kui noorel halval luuletajal raha puudub, siis läheb Eesti rahva kultuur hukka, kui mõni ametioskuseta maalija või skulptor määrab lõuendit ehk pätsib savist kringlid, riik toida, riik osta lossid! . . . Eesti rahvas ei kao, ei hävine aga mil-lalgi, kui tema oma maa küljes kinni on, oma maad armastab, põrsast kasvatab ja rõõmu tunneb tööst. . . Sest Eestis on veel metsa, võsa, sood palju, mis ootavad inimeste käsi.“

Olgu see ka me kirjanduslise soo ja võsa kohta öeldud: ka need ootavad tõsiseid, töökaid ja terveid käsi. Käsi, kes oleks teadlikud, kuhu peavad suunduma nende jõupingutused ja kes suudaksid näha seda tervikuna, ta täies ulatuses ning tähtsuses, alu-sele, mis on tihedas ühenduses eluga.

See olulise mitte hinnata oskamine tuletab meelde anekdooti „väikesest koerast“:

Üks vapper mees joob rahulikult oma tavalist

kohvi kohviku rõdul. Tema toapoiss jõuab jook-ses sinna:

„Härra, mul on teatada teile üks hää uudis. Teie väike koer on terve ja päästetud!“

„Ja siis?“ küsib vahva mees, „miks sa tahad, et see mulle korda läheks?“

„Sellepärast, et teie väike koer, härra, oleks pea-aegu teie rahakapi alla jäänd, mis kukkus teiselt korralt alla kööki.“

„Minu rahakapp kukkus alla kööki? . . .“

„Kahjuks, ja! Ta kukkus sinna siis, kui teie maja sisse langes . . .“

„Kuidas“, kogeleb vahva mees, „mu maja lan-ges sisse?“

„. . . langes tulekahjus, mis hävitas te rahakapi sisu, terve teie mööbli, isegi proua ampiirvoodi.“

„Mu naise ampiirvoodi! . . .“

„Põles ka ära, härra. Põles ära ühes prouaga, kes ei ärgand õigel ajal.“

Ja toapoiss lõpetas hää naeratusega:

„Ainult teie väike koer on terve.“

(Lõpp)

teist varastand uue presendi. Andudes jäledale, kõlvatumale elule, ma olen jõudnud südametunnistuse täielise piinani. Sellepärast lähen selle maailma kiusatustest venna Barnabase vaiksesse urkasse, et päästa oma hing. Jumalaga. Istuge „Mariannel“ ega ärge julgege laadungit võtta kuni teatan teile edaspidi.“

Rahulolles kapten naeratas. Selle kirja ta oli saadnud suure vaevaga kokku ja pidas seda eskujululiselt veenvaks.

„Jah,“ ütles Duc ohates, „jah, mu armsad vennad, leidsin väarika inimese, kes mulle selgitas, kui kardetav on sattuda kuradi käppade vahele. Mis sul kõliseb säääl pambus, Seagbie?“

„Tõime teie jaoks selle, kapten . . .“ sosistas Seagbie ehmunult. „See on jahe grogg . . . ja kruus . . . tähendab.“

„Ma näen, et tahate mu hukatust,“ lausus Duc kibedalt, „kuid enimem tambin selle grogi teile kurku, kui joon ise. See lugu juhtus nii: astusin kõrtsist välja, istusin postile ja nutsin ei tea isegi mispärast . . . Ja hoidsin peos kuldrahasid, kuipalju, ei mäleta, ja puistasin neid. Säääl tuli püha mees mu juurde ja hakkas palju kõnelema. Mu süda sulas ta sõnust, otsustasin kahetseda oma patte ja tulla siia. Miks te uksest ei tulnud, triibulised kuradid niisugused?“

„Ei lasta ligi, kapten,“ vastas mehekolakas Fock, „muudkui ütlevad, et polevat teid. Juhtus veel see paelaga mütsil, keda nägin koos teiega üleile õhtul. Tema kihutaski meid minema. Uita-sime asjata mööda küla ringi, kuid siis Seagbie silmas teid aknal.“

„Ei, kõik on mööda,“ kinnitas Duc tusaselt, „ma pole enam teie ega teie minu päralt.“

Fock hakkas nutma. Seagbie nohises ja puhkis kõvasti.

Kapten kiskus omi vurre ja pilgutatas närviliselt silmi.

„Noh, mis kuulub „Mariannel?“ küsis ta katkendiliselt.

„Kõik joovad mure pärast,“ vastas Fock nuusates nina, „joovad juba kolmandat päeva, on joond juba omad kastid maha. Maakler käis, pakkus teile kasulikku laadungit, kiiresti rikkeminevaid frukte, sõimas mis jaksas. Kurkul on kadund ja Benz magab teie koil teie kajutis ja kiidab, et teie ei olevat kapten vaid koer.“

„Mis koer?“ käratas Duc kahvatudes vihast. „Mis koer? . . .“ kordas ta sirutudes aknast välja kartlikkude madruste poole. „Kui mina olen koer, kes on siis Benz? Mis? Kes, küsin ma teilt? Mis? Kärnkonn on ta, see viimne kär-r-rnkon-n-n! Vaat mis! Olen jõudnud vaevalt paar päeva olla ära, kui juba teil sügelevad keeled . . . ja võib olla kääedki?! Sina Seagbie ja Fock, kasige minema! Võtke ühes oma saatana pamp! Ärge kiusake mind! Kaduge! Varsti müün „Marianne“ ja sõitke siis missuguses tahes künas.“

Duc kattis kätega silmad. Nägus „Marianne“ kõikus ta ees nagu elus ja säras oma uute mastidega. Kapten kiristas hambaid.

„Et just puhastada ja tuulutada ruumi,“ ütles ta ohates, „värvida dekk ja kajutid ja et korraldada nagu kord ja kohus! Tean, teil on säääl niisugune kord, et laternatki ruhvis ei leia. Dekk, kui vaja, toppige kanepiga. Benzile õelge, et mina, vaga vend Duc, andestan talle. Ja pidage meeles: viin

on hukatus, hoiduge temast, mu lapsed. Jumalaga!“

„Nii siis, kapten,“ lausus Seagbie põrutatud kõigest kuuldust ja nähtust, „tähendab, kapten, teie lähete, nõnda öelda, uude valitsusse üle. Hüva, hukugu puha! Ütle, Fock, aittuma sellele kaptenile.“

„Mis eest?“ päris kapten ilmsüütult.

„Selle eest, et jäsite meid maha. Selle eest, et olen teenind teid juba viis aastat, ja mitmed veel kauem. Ega midagi, aittuma. Lähme, Fock!“

Fock haaras pambu ja vaatamata tagasi mõlemad läksid kindlal sammul metsa poole, et säääl napsi võtta ja kinnitada keha. Vaevalt nad jõudsid kaduda, kui vend Barnabas ilmus uksele pööritades taeva poole silmi ja pühalikult sirutades käsi segastund kaptenile vastu.

„Ma kuulsin kõik, oh minu vend,“ laulis ta nagu heliredeliit, „ja olen rõõmus teie võidust enese üle.“

„Jah, ma müün „Marianne“,“ lausus Duc alandlikult, „ta segab mu rahu, poisid tulevad kurtmistega.“

„Ole tugev ja ära kurda,“ ütles Barnabas.

„Kakskümmend sõlme täiel tuulel,“ ohkas Duc.

„Mis te ütlesite?“ ei kuulnud Barnabas.

„Ütlesin, et ta oli väga tubli, et „Marianne“, ja et tüüri kuulas hästi. Ja, jah. Ja nelisada tonni.“

III

Madrused istusid kanarbikusele künkale. Põõsaste jahedad varjud värisid nende ärritatud ja nukratel nägudel. Külmaverelise ja asjalikum Fock ei vaevand end mõttega teha midagi pärast kapteni sõnu, kuid närviline Seagbie ei rahunend nii kergelt ega leppind tõsiasjaga. Avades pambu ta ei lakkand sõimamast Siniseid Vendi ega nimetamast kaptenit kohaste sõnadega, nagu kärvand merisiga, põrund täkk jne.

„Vaata, kus pirukas,“ ütles Seagbie. „Hää pirukas, ausõna. Missugune koorukel! Otseku kullatud. Ja vaata singikest, Fock. Kui kapten põlgab meie kosti, sööme siis ise. Grogg on läind leigeks, kuid jahutame ta lähedas ojas. Jah, Fock, on saabund pahad päevad.“

„Kahju, tubli mees oli kapten,“ ütles Fock. „Tõesti, oli täis kapten. Veidi raske käega ja ega sõnugi suurt ei valind, kuid midagi üleaurust tegema ei sundind.“

„Jah, ega seda mis „Saturnil“ või „Klaudial“,“ lisas Seagbie. „Säääl, kui pole tööd, siis kohmitse tingimata midagi teha. Ropsi või kanepit.“

„Oleme harjund temaga.“

„Värsked kuivikud, värsked liha.“

„Haiget ei vallanda.“

„Mis sellest rääkidagi!“

„Noh, sööme!“

Alates pirukast merimehed lõpetasid singiga ja kondi kolamisega. Lõpuks olles visand singikondi põõsasse, nad asusid ojas jahutatud grogi kallale. Kui suur raske savikann muutus kergeks, Fock ja Seagbie aga rasketeks ja lõbusateks, ütles kokk:

„Sõber Fock, ei tahaks nagu uskuda, et niisugune merimees, kui kapten, oleks isamaa äraandja. Ta on kasvand kokku merega. Meri on toitnud teda, on toitnud meidki ja toidab veel paljusid. Kaptenil on läind aru sassi. Tõmbame ta Siniste Vendade juurest välja.“

„Mida säääl tõmmata,“ surus Fock läbi hamaste, „kui tal aru pääs pole.“

„Ega aru, vaid kapteni.“

„Veidi raske, mu armas kokk, arvan ma.“

„Ei midagi,“ vaidles Seagbie, „ise ma küll ei tea kuidas seda teha ega mõistagi midagi mõelda välja. Kuid tead mis? Küsime vanalt Bealderilt nõu.“

„Vaata sulle!“ ohkas Fock. „Kuidas saab Bealdergi aidata?“

„Aga just. Tema juba teab. Kola ka sina, kallike, seitsekümmend aastat meresid pidi, siis tead ka kõik. Tema,“ Seagbie tegi saladusliku näo, „tema, Bealder, oli isegi meriröövel . . . noores eas . . . jah, tegi pattu ja . . .“ Seagbie löi risti-tähe. „Ta sõitis „Lendaval Hollandlasele“.“

„Valetad!“ ütles Fock ehmudes.

„Kukkugu see mänd mulle pähe, kui valetan. Ise nägin ta õlal punase märgi, mille, kõneldakse, olevat põletand „Lendava Hollandlase“ vaimud, ja need vaimud olevat ilma päädeta, tähendab, ka ilma silmadeta ega või sellepärast tüürida laeva, ja vaat miks neil ongi vaja mõnda meie meest tüürmaniks.“

„Aga mispärast nad põletavad märgi?“

„Aga misjaoks on sõduritel tärnid?“

„Nojah . . . hm . . . tpr . . . pea. Bealder! Tähenab „Laevade kalmistust“?“

„Just kohe dokkide taga.“

„Jah, õige,“ kinnitas Fock. „Vahest suudab tema laita kaptenil „Marianne“ müümist. Kahju, laev on õige tublikene.“

„Muidugi oleks kahju,“ kõneles Seagbie pisarad hääles, „on ju oma mees see õnnetu Duc, oma, seltsimees, meritõbras. Kuhu me temata lähme? Parkale või, mis? Praegu on laevasõit hoos, kõik kohad kinni. Või tahaksid laevapoisina vireleda?“

„Mina? Laevapoisiks?“

„Mis sääl parata. Eks lähme vana Bealderi juurde. Nutame, laseme põlvili ja palume: aita, vana meriröövel!“

„Lähme, vanapoiss!“

„Lähme, vanamees!“

Ja mõlemad terved, meheas, nimetades teineteist „vanadeks“, läksid kaelastiku ja laulsid vaimustatult valehäälel:

Ma jutustada tahan nüüd,

jah, jutustada nüüd,

kuis tormis purje säädma pead,

kuis purje säädma pead! . .

IV

Bealder ehk Mere Kaltsur, nagu kutsus teda kogu sadam, alates viimasest saapapuhastajast kuni elegantsema sõjalaevakaptenini, asus igivanas maha-jäetud liivases sadamaosas, mida tunti „Laevade Kalmistu“ nimega. See oli nagu mingiks prügi-kastiks vanadele, lagund ja lammutamiseks ostetud purjekatele, parkastele, paatidele ja aurikutele. Need kurvad jäänused kord nii vahvatest ja tormisid võitnud laevadest täitsid maaala enam kui kahe ruutkilomeetri ulatuses. Lõhkikuiwand ahtrites ja auklistes ruumides tuul uitas vabalt ringi, vihmavesi loksus; haledasti kiunuvates kaptenikajutites aga pesitsesid õõsiti sadamapariad. Imelised olid siin ametid ja toimingud. Bealder oli valind enesele kaltsukorjaja kutse. Päevad läbi ta urgitses sadamas väikesel paadil siia-sinna sõites pika kõie otsa seotud konksuga merepõhjast igasugu jäänuseid, sorteeris need ja müüs ülesostjatele. Pääle selle ta etendas

oraakli osa: ennustas ilma, õnnelikku päeva välja-sõiduks, ja leidis sõela abil vargaid. Salakaubave-dajaile ta oli otse jumaluseks: Bealder jubatas neile vaikselt kohti randumiseks ja kauba peitmiseks. Kõikide ametite juures ta oli vaene kui kirikurott.

Helge päev kustus ja päike pugus mägedesse, kui Fock ja Seagbie kuumusest kuivand keeltega astusid „Laevade Kalmistu“ tuhkjale liivale. Vaikus, sügav mineviku vaikus piiras neid. Õhtune sadama müra kuuldus siia vaid jõuetuma kajana, mis tuletas meelde kohinat kõrvus, ajuti ainult tabas käijaid lahkuva laeva läbilõikav sireen või jubuslik kajakas, kes nuttis ja naerda lagistas lagunend laevalaipade kohal, kuni alaline nälg ta tõmbas avalainetele kalade järele. Briggide ja parkaste vraadide vahel, mis tuletasid meelde lindudest nokitud imeliste hiigla-kalade skelette, paistis mõnikord pooliti liivasse mattund ahter kirjaga, mis südame rahutuks tegi, osalt kõdunend või liivasse hukkund tähtedega: „Lootus“, luges Seagbie ühel ja teisel: „Võitj . . .“, veel edasi — „Torm“, „Julgur“ . . . Kõikjal vedelised plangud, vooderlauad, trossid, koerte ja kasside raisad. Käigud pooliti põhkend laevade vahel tulesid tänavaid meelde, kuid seinteta, ainult käänakutega ja nurkadega. Pikad vormitud varjud ristlesid valgel liival.

„Nagu peaks olema siin,“ ütles Seagbie peatudes ja vaadates ringi. „Pole näha suitsu Bealderi lossist, ent suitsuta olen unustand nagu koha. Siin on ju nagu metsas. . . Äh, kas pole siin kedagi?! Ohoi!“

Viimaseid sõnu kokk mitte ainult ei karjund, vaid röökis ja tagajärjekalt: samm viis-kuus eemal, lõhkise kummuli paadi alt pistis enese välja sasis pää, millel oli mõnusate unelmite pitsat ja habe täis muretust.

„Kas teie karjusite?“ küsis pää lahkelt.

„Mina,“ ütles Seagbie, „otsin Bealderi-nõida; unustasin, kus asub ta loss.“

„Tubli hää,“ seletas pää end kõigu ades, „kõlav hää, kohe niisugune hobuse oma. Mul kõmises paadi all nagu vaadis.“

Seagbie tahtis juba vihastuda ja koguski kopsusse õhku, et enesearmastusele väarikalt vastata, kuid Fock tõmbas teda varukast.

„Sa äratasid inimese unest, Seagbie,“ ütles ta, „vaata kui palju põhku tal karvades, sulgi ja laaste; hoidku sind Jumal virgumast su omast hõikest.“ Siis pöördudes pää poole madrus jätkas: „Juhatage, kullake, meile Bealderi ütti ja kuna maailmas midagi tasuta ei tehta, siis võtke see väärtasi mälestuseks,“ ja ta viskas pää lõua alla vaskse raha.

Silmapiikselt sirutus paadi alt käsi ja kattis anni.

„Minge selle paadi kiili sihis, mille all ma lamen,“ ütles pää, „siis kohtate kraavi, millest palk on üle. . .“

„Ahaa! minna üle kraavi,“ noogutas Fock.

„Miks mitte, kui tahate jälle tagasi pöörduda. Kui jõuate kraavini, siis ärge minge sellest üle, vaid hoiduge pahemat kätt ja käige selle kallast pidi, sääl silmate kõrge luite ja selle taga vanamees elabki.“

Sõbrad läksid pää näpunäidete järele, jõudsid varsti luite juurde ja olles tundnud koha, Seagbie ei suutnud kuidagi mõista, miks ta ise polnud leidnud selle kõikidele teatud paiga. Lõpuks ta jõudis otsusele, et „pää pole selle ususttaganeja Duci pärast korras.“

(Järgneb)

Lumel ja jääl

Suusad. Alles mõnikümmend aastat tagasi alustas suusatamine spordiilmas võidukäiku ja tänapäev on võitnud kõikjal suurima poolehoidu. Moodne sport, mis rajatud keha arendamisele ja tervendamisele, on leidnud suusatamise parima vahendi oma eesmärgi saavutamiseks — karastada keha ja ammutada jõudu hoogsa jooksuga talve karges, selges ja puhtas õhus.

Spordina on suusatamine levind norralastelt. Suusad on vast ainsad vähestest spordivahenditest, mille harrastamist pole õpetand inglased, kellelelt on omatud pea kõik spordialad. Norras peetakse juba ammust aega „ski“- (õeldakse shi) jooksu mehisemaks ja huvitavamaks spordiks. Sääil leidub küll vaevalt kedagi, nii noort kui vana mõlemast soost, kes ei oskaks suusatada ega omandaks paari „ski“sid kodus.

Olgugi, et spordina hakati suusatamist käsitlema alles läind sajandi teisel poolel, tarvitati suuski juba õige vanal ajal. Andmed ulatuvad kuni 800 aastat ja rohkemgi tagasi. Suuskade ürgkodumaaks peetakse Altai mäestikku ja Baikali järve ümbrusi, kus laialdased maaalad aasta läbi on kaetud jää ja lumega. Kesk-Aasiast levis see omapärane praktiline liiklemisvahend Põhja-Aasia ida- ja läänepoolsete elanikkude juurde, siit laplaste, soomlaste, eestlaste kaudu nende naaberrahvastele Euroopasse. Ida-Siberist levis suusatamisoskus Alaska ja Põhja-Ameerikasse, kus indiaanlased hiigla Kanada järvedel jooksid suuskadel juba mitu sajandit. Umbes X. s. ilmusid suusad Norramaale ja pisut hiljem Rootsi.

Põhja-Rootsis Balingsta lähedal leidub suur vana ruunekivi, mille kõrgus 2,5 m laius umbes sama ja millele on raiutud pilt, mis kujutab jahistseeni suusatajaga. Pildi kohal leiduvatest ruunetest võib lugeda, et kivi on püstitatud a. 1050 abielupaari Ingemundi ja Jõgardi poolt poja Aisti mälestuseks. See kujutis suusatajast on kõige vanem, mis senini leitud.

VI. s. p. Kr. nimetab kreeka kirjanik Prokopos skridsoomlasti, s. täh. sammujad või liuglejad soomlased. Rootsi piiskop Olaus Magnus kirjutab a. 1554 palju huvitavat soomlaste kommetest tarvitada suuski kiitmisel, sõjas ja võidujooksul. Taani ajalookirjutaja Saxo Grammaticus kirjeldab a. 1200, kuidas soomlased suuskadel kõrgele mägedele harjadele oma jahialadele risteldes ja põigeldes üles rühivad. Soomes on leitud soos umbes 800-aasta vanuseid suuski.

Suusatamisest Eestis muiste kirjutab dr. J. Manninen „Rahvusteadl. kogude juhi“ s. m. s.:

Eestlastel on suusad, nagu teistel põhjarahvastele ter ves Euraasias, vanasti etendand kahtlemata tähtsat osa liikumisabinõudena. Aja jooksul kaotasi nad oma tähtsuse ja suuremal osal maal ununesid nad täiesti.

Vanad eesti suusad on laiad, mittevetruvad, alt siledad, teine ots õigenurkselt lõigatud, teine nooljas ning ülespoole kõver. Paind võib olla painutatud või loomulik. Suusa otsas on auguke nõõri jaoks. Teed mööda matkates, eriti sulailmaga, oli suusatamine raske, — siis tuli suuskasid vedadada. Jala-ase me koht on suusal jäetud paksemaks ja õõnnestatud või on mõlemale poole naelutatud eritükist harjakesed, millest jalustipael läbi käib.

Suusatamise kohta Võrumaal on huvitav 1904. a. „Põl-lumehes“ trükitud kirjeldus: „Suusad pannakse mõlemad üksteise kõrva lume pääle, kõndija võtab nõõri nagu ohjad keskkohalt kätte, pistab teise jala teisest suusa jalusest läbi ja hakkab kõndima. Kõndides ei pea mitte jalaga suuskasid üles tõstma, vaid lume pääl edasi lükkama. Nõõr peab käes nii nõrgalt olema, et ta jala edasilükkamisel takistuses ei ole.“

Eriti jahi puhul olid suusad tarvilikud. Vanemast ajast leiduvad mõned teated kirjanduses. Nii mainib suuski Brand Liivimaa jahimeestel (1702. a.). Göseken nimetab suuski „suxudeks“ („suxude kaas johxma“). Väikese kirjelduse annab Kelch oma Liivimaa ajaloos (1695. a.): „Need, kes talvel tahavad metsas lasta, seovad omale jalgadele saarepuust suusad, mis on üle sülla pikad, millega nad nobedasti ja mugavasti võivad joosta üle suure lume, mida siin maal sajab.“ —

Põhja maastel pole suusatamine nii tähtis spordina, kui vajalise liiklemisvahendina hõredasti asustatud mägismaal. Postipoiss liigub suuskadel, rändur sõidab neil üksikutesse taludesse, pastor liugleb väikesesse puust kirikusse, talunik, kütt, kalur lähevad neil oma igapäevasele tööle. Ka sõdurid on varustatud suuskadega, et kiiremini ja hõlpsamini edasi liikuda.

Norras hakkavad poisikesed ja tüdrukused juba õige varakult — tihti kolmeaastasena — kõndima suuskadel ja harjutama laskuma nõlvakuid pidi kodu ümbruses. Mõne aasta pärast on nad valmis „rändlõnnud“, keda valdand isu alustada rännakuud suuskadel mägedesse, metsadesse. Sagedi võib Norras kohata sügavas metsas kaheteistkümnendaastaseid poisikesi 20—30 km kodust eemal matkamisretketel, mis kestavad mitu päeva. Ohtuti rändavad nad moonapaunad seljas põlevate tõrvikute valgusel, õõbivad laag-

Pääle suurt sadu ja tuisku

Foto „Odamees“

ris ja orienteeruvad teedel imehästi. Suusatamine on põhjamaa noorte suurim noorusrõõm.

Meieajal on suusasport levind kõigis kultuurmaades. Eks ole see sportliku naudinguharipunkt — lihelda tuhi-sevas sõidus välkkiirete käänakutega alla piki nõlvakuid, võita mängeldes takistused, kiikudes kergelt vetruvail suuskadel; või tormata tulisel kiirusel alatasa lisava hooga, läheneda hüppevalmina kallutades end ette poole iga lihas ja närv äärmiselt pingul ja järgmisel heikel lennata hõlju-des läbi karge talveõhu; või tõusja mägedesse kõrgele üle metsade piirkonna, kaugele linnakärast ja anduda päi-kestele, taevale ja helendavatele kaugustele.

Keegi ei harrasta uhkemat, ülimat, vabamat sporti kui suusataja ja keegi ei armasta seda rohkem kui tema! Ükski spordiala ei võimalda selliseid hiilgesaavutusi, kui suusa-hüpped 50 m ja kaugemale.

Tänapäev on suusasport üldiselt tunnustatud ja eelis-tatud, sest ta kõvendab lihaseid, ergutab meeli ja karastab vaimu rohkem mõnest teisest talvespordist.

*

Uisud. Iuba vanades põhjamaa saagades ülistatakse jääkangelasi ja imestellakse nende osavust ja liikumise kunsti jää, olgugi et sel ajal ei võiks kõneldagi uisutamise kohta, kui kunstis meieaja mõistes, juba primitiivsete luu-uisude pärast, kuid ometi tõendab see, et uisutamist tunni õigel vanal hallil ajal. Mõnede pool Norras, Inglismaal Moorfieldi ja Finsbury ümbruskonnas ja Berliini lähedal Spree jõesängis on leitud väljakaevamistel luu-uiske, millede kuju järele ja neis leiduvate aukude põhjal võib otsustada, et nad olid kinnitatavad sandaalide külge. Ka Eestis kohtame eelajaloolise pärandina luu-uiske ehk „jääkonte“. Need tehti hobuse sääreluust, mille jala vastu tulev külj lihvi tasaseks. Kahest kohast puuri läbi augud nõõride jaoks, millega uisk seoti jalga. Liistades tuli jalgade vahelt liikata rautatud kepiga. Ainult harvades kohtades rannikul mäletatakse veel luu-uiske. Pakri saartel aga on poisikesed seni ajani nendega sõitnud.

Aastatuhandeid möödus kuni vanaaja luu-uiske arenes terasuisuks, millel nüüdisaja uisutaja noolena liugleb jääd pidi ja lõikab sinna kunstilised jäljed. Uisutamine küpses kunstiks alles möödunud sajandi 60.-tel aastatel, pääasjalikult tänu uiskude täienemisele. Lihtsatel raudliistudel Louis XV, Pompadouri ja Dubarry ajal oli võimata ilu-uisutamine ja asjata püüe saavutada rahuldavat jooksu-kiirusi, midagi kunstiväärset ammugi mitte. Kui leiutati uisk, mida võimalik oli saabaste alla kinni kruvida, pandi sellega ühtlasi alus iluuisutamisele. 60.-tel aastatel ameeriklane Jackson Haines äratas esimesena kõikjal Euroopas suure tähelepanu oma kauni uisutamise, tarvitades uiske, mis kannavad tema nime. Tema andis suure tõuke uisutamise arenemisele, kuid siiski möödus kümneid aastaid kuni iluuisutamisekunst levis igale poole.

Esimene uisutamisevõistlus ilmameistri nimele peeti Peterburis. Sääli tuli esimeseks sakslane G. Fuchs, kuna teised — viinlane G. Hügel, rootslane Henning Grenander ja Ulrich Salchov, tunnistasid oma võimiste poolest umbes samaväärseks.

Iluuisutamine on spordiala, milles naised suudavad võistelda või ületadagi mehi ja on sel alal saavutand loomupärase naiselikkuse, painduvuse ja graatsilikkuse tõttu tähtsa koha. Esimene naine, keda võib arvata teerajajaks iluuisutamises naistele, oli inglanna mrs. Madge Syers, kes tuli a. 1902 teiseks ilmameistriks Salchovi kõrval.

Mõni kümmekond aastat tagasi, kui Euroopas uisutamine oli saand teatud kooli täiuslikkuse, sai kanadalane Geo A Meagher suure tähelepanu osaliseks, just oma puhta, jäpsa uisujälje tõttu, kuna Euroopas selleaegne kool rõhutas vaid uisutaja õiget kehahoidu. Meagher jooksis Londonis Princes Skating-Clubis ja kaitis oma jäljed säärase jäpsusega, nagu oleks joonestand sirkliga.

Uuemal ajal on iluuisutamine jõudnud areneda juba tunnustatud kunstiks ja jääbaletiki on leidnud laialdase harrastamise.

Rekordide püüdja ja võitute ahnitseja ei saavuta uisutamises iialgi kunstiküpsust. Tõsine kunstnik loob ja püüab vaid kunsti enese pärast.

*

Talvespordi riietus. Talvespordi harrastaja vajab kahtlemata kohast riietust, ja nagu mood üldse on muutlik, nii muutub ka spordiülikond.

Arvatavasti võttes eeskujuks loomade talvist kai-sevärv, on valge olnud valitsevaks värviks talvespordi-riietuses ja sellepärast kanti lihtsaid valgeid villasei-sveater'eid. Kuid õige pea, kindlasii põhjarahvaste, päädmiselt norralannade, rõõmus heledavärviline suusatamis-ülikond on toond valgele lisaks kirevust, millega käes-oleva aja spordiülikond on võitnud palju omas ilus. Mil-lise imekauni kontrastina mõjub punane, roheline, kollane, sinine ja lugematu varjundite läbisegi virvendus sädeleval valgel lumel! Mitte ükski värv, vaid ka lõige on muutund aasiate jooksul. Koetud sveater'ite asemele on tarvitusele ilmud avaramad jumper'id, mis sama soojad, kuid märksa meeldivamad oma värvikülluses. Nagu riided, nii ka kir-jatud villased müisid, kindad ja pikad villased salid on põhjamaalaste eeskujul kõikjal võidule pääsnud. Lõige on muutund alatasa otstarbekohasemaks, eriti pannes rõhku liigutuste takistamatusele ja mugavusele. Nii on jäetud kõrvale talvespordilase riietuses kasukad, olgugi et säilind kergemat liiki karusnahad ja needki enamasti ainult ää-restustena kaunistamiseks.

Alles viimaste aastakümnete jooksul on talvespordi riietus arenend nii otstarbekohasuse mõttes kui ka mait-sekuse suhtes teatud nõutud täielikkuseni. Varem oli tal-vespordinaistele täiesti tundmatu ala ja muidugi puudus siis ka vastav riietus. XVIII. s. kirjutatakse, et riietuti isegi soemini, kui juleti ilmuda n. n. „sammumisuisukudel“ jälle.

Nähtavasti on uisutamine Skandinaaviast, kus see oskus kliimalise olu ja praktilise tarviduse tõttu oli are-nend kõige varem, Inglismaa kaudu ilmund Hollandisse. Lugematu hulk külmund kaanaliid ja üleujutatud ja jäätund aasad olid looduslikud peegelsiledad uisuteed ning talviti soodsamaid kohti uisutamiseks, mis varsti muutus suurim-aks naudinguks nii noorele kui vanale. Nii näeb vanalt maalilt a. 1565 hollandi mehi kui naisi jääs igapäevastes riietes, mis võimaldavad küll vaevalt vabalt liikuda. Nai-sed kannavad pikkade maas lohisevate seelikute üle veel sama pikki mantleid ja pääs kinniseid müise; meestel on õige laiad ja pikad püksid ja kaharad mantlid. Maalil on püütud märgatavalt rõhutada kohmakust ja abitust liigut-ustes ja naeruvääristada.

Ka järgmisel sajandil ei olnud kohast sobivat ülikonda, nagu näha Averkampi „Uisutamispool“. Seliskond on riiet-atud vastavalt selle aja moele nagu hispaanlased: kõr-ged kroogitud kraed, laiad pumppüksid ja kõrged kübarad.

Et hollandlased olid agarad uisutamise harrastajad, seda tõendab ka Gotha hoovkalender, kus a. 1788 kohra on märgitud: „Käesoleva sajandi keskpaiga on isegi hol-landi daamid väga osavad uisutajannad. Jääl oli murdu mõlemast soost isikuid Tihti võis näha suursugust daam uisutamast kahe talupoja keskel paksu jääga kattund aasai ja samuti mõnd noort aadlikku härrat käsikäes talutüdrul kuga. See oli poolehoiu avaldamine, kui daamile „sam-mumisuisud“ jalga kinnitati ja daam selle vaeva eest samal paigal suudlusega tänas.“

Ka Prantsusmaal, kus tol galantsel ajal otsiti igasugu-seid lõbustusi ja meelelahutusi, oli uisutamine lugupeetud ja armastatud, olgugi et siin vähem rõhku pandi sportli-kule naudingule, kui moe nõudlikkusele ja seltskondlisele lõbustamisvahendile. Isegi paindumatu krinoliin ei takis-tand daame jääpidudel panna jalga pikad painutatud eba-mugavad sammumisuisud, et näidata oma graatsilikkust jääs. Siiski meelsamini lasti end sõidutada kavaleridel kau-nilt kumerdatud ja kunstiliselt nikerdustega ilustatud saa-nidel, mugavasti istudes toredates karusnahksetes toiletis-des. Peened käekesed olid peidetud hiigla muhvidesse, mis-sel ajal moes tähtsat osa etendasid — küll mitte soenda-mise mõttes. Dorat, kes ütleb enese tundvat naiste süda-meid, nimetab ju muhvi „armunute kirjakaastiks“.

Kavalerid kandsid moele vastavaid lühikesi pükse, vär-viküllaseid kuldiikandusega mantleid, sagedasti äärestatud kalli karusnahaga. Ka neil oli suur muhv, mida kaunis-tasid päälle karusnaha veel linnid ja isegi kalliskivid ja mis oli kinnitatud ümber keha laia siidipaelaga. Muidugi polnud muhv käte soendamiseks, vaid edevuse ja moe asi. Alles revolutsioon hävitas ka muhvi ühes kogu rokokoo moelaadiga.

A. 1800 päritoluga maal kujutab uisutajannat lihtsas valges punase kraega ampiirkleidis, valge sulgmantliga; pääs valge, rohelisega kaunistatud müisike. Ta partner kannab värvilisi kitsaid pükse, sinist frakki ja kõrgeid saa-

Isikuloolisi anekdoote

Kindral Reek, kes oma teeneid vabadussõjas ka ise küllaldase lugupidamisega tsiteerida armastab, on pidand loenguid sõjakoolis teemil „Sõda landesveeriga“. Teatavasti ta oli selles sõjas operatsioonide juhi kindral Pöderi staabi ülemaks. Loengul istub ka kindral Pöder ise, kes aga poolel ajal on sunnitud ülestõusma ja lausudes „kurat“ ruttab välja, ust sääli juures paukudes kinni tõmmates.

*

O. Luts suvitab Haapsalus ja nagu harilikult topib oma nina sinna, kuhu pole vaja.

„Noh, sinna,“ ütleb tuttav daam, „passite teie nii sama hästi, nagu harjasloom tõlla ette.“

„Harjasloom,“ vastab Luts, „võib olla, et on siin, kuid kus on tõld?“

*

Kord V. Grünthal-Ridala avaldas „Eesti Kultuuris“ ühe pikema artikli. Teatavasti mitte ainult Grünthali stiil, vaid ka graafiline väljendus vastab sisulisele tumedusele ja raskemeelsusele. „Postimehe“ trükoja laduja, kes seda artiklit ladus, oli sunnitud mõnigi kord „Postimehe“ toimetusse jooksuma ja paluma toimetustöökäitajate autori segast kirja lugeda ja seletada. Kui kord needki sellest enam jagu ei saand, siis ei jäänd muud üle, kui autor kohale kutsuda. Ta vaatas, uuris, vaatas veel kord ja uuris tükk aega, raputas pääd, kortsutas kulme, aga see tugev koht näis ka tema jõust üle käivat. Viimati ta andis käsi kirja ladujale tagasi ja ütles: „Jätke vahele.“

*

Vanameelne keeleteaduse professor Saareste läks maale murdeid uurima. Kaasa võttis ta m. s. revolvri, mille loale oli politsei poolt märgitud selle põhjendus ja otstarve: revolver keeleeuenduse jaoks. Kas tembeldati sellega keeleeuenduse vastane keeleeuendajaks või oli revolver määratud keeleeuenduse vastu?

*

Ajaloolane H. Sepp võtnud hajameelsuses kunagi kohvikust lahkudes oma palitu ja mütsi asemel kellegi teise härra palitu ja mütsi. Koju jõudes ta märkab eksitust, puhkeb lõbusasti naerma ja tähendab sõbrale: „Noh, küll võib see härra veider välja näha, kui ta mu pisukese palitu selga ja väikese mütsi pähe paneb!“

Sääli juures tal enesel ei ulata käed palitu käistest välja ja müts on vajund üle kõrvade.

*

1914. a. alul, enne suurt sõda tuli O. Luts „Noor-Eestise“. Sel ajal aga korraldas vene suurvürst autode võidusõite Baltimaale, vist küll ajmates sõda.

„Noh,“ küsis B. Linde, „kas sa polegi võidusõidul?“ „Armas Blinde,“ vastas Luts, „kas sa tõesti arvad, et ma iga vasikaga jõuan võidu joosta.“

*

1913. aastal mag. Joh. Aavik vaidles „Postimehe“ toimetustöökäitajate „ismi“ asjus. Vaidlus oli elav ja „ism“ tundus pöörase ja täiesti vastuvõtmata keeleeuendusena. Oli ennelõunane aeg ja Jaan Tõnisson kirjutas teispool ust oma kabinetis parajasti juhtkirja. Ta kuulis seda vaidlust, ei saand ennast pidada ja kargas välja vastu vaidlema, muidugi „ismi“ vastu ja „ismuse“ kaitseks. Palju ta vaielda siiski ei saand, sest praktiline A. Jürgenstein tõukas ta kabinetti tagasi oma juhtkirja õigeks ajaks lõpetama. Vaidlus aga kestis edasi ja läks järjest elavamaks. J. Tõnisson kuulis seda, ei saand ennast pidada ja tuli uuesti kaasa vaidlema. Jälle A. Jürgenstein tõukas tema tagasi juhtkirja lõpetama.

Viis aastat hiljem oli „ism“ „Postimehes“ ametlik.

*

Märtsi alul 1913. aastal jälle mag. Joh. Aavik vaidles „ismi“ kaitseks „Postimehe“ toimetustöökäitajate J. Parikuga, K. A. Hindreyga, H. Rebasega ja viimati läks nii kaugele, et ta vedas kihla J. Parikuga 100 rubla pääle, et „ism“ viie aasta pärast tingimata läbi läheb ja ka „Postimehes“ tuleb tarvitamisele. J. Parik nõudis lisaks, et „ism“ oleks siis „Postimehes“ sääduslik.

Vaheajal vahekord keeleeuenduse pärast läks J. Aavikul „Postimehe“ juures J. Tõnissoniga järjest

teravamaks ja J. Aavikule pandi 1916. a. suvel veerud kinni. Sääli tuli aga 1917. a. revolutsioon, mis arenes varsti enamlaste hirmuvalitsuseks. J. Tõnisson oli sunnitud Tartust põgenema ja enamlased panid „Postimehe“ uuesti käima, enamlaste võimu tõrjus saksa okkupatsioon märtsi alul ja „Postimees“ hakkas jälle uuesti ilmuma A. Bachmanni toimetusel, kes „värskendas“ toimetuse koosseisu siurulastega (Tuglas, Gailit, Kangro-Pool j. t.) ja kui iseenesest mõistetav uuendus pandi siis ka „ism“ maksma — ametlikult. See oli märtsi alul, täpselt viis aastat pärast kihlvedu.

See kihlvedu aga tuli J. Aavikule alles hiljem meelde ja ta pööras paari aasta pärast J. Pariku poole, kes ka kihlveo välja maksis, küll mitte kullas, aga mitte ka pangakursis.

Järelikult pidi appi tulema ilmasõda, revolutsioon, enamlaste ja okkupatsioon, et aidata „Postimehe“ talus „ismi“ läbi viia.

*

H. Zille joon.

Kevadaimdus

„Ostke lõhnavaid kannikesi!“

Kord Tallinnas viibides otsustab Oskar Rütli tutvuneda

„Musta Kassiga.“ et näha, milline asutis too säärane õieti on. Mõeldud — tehtud: nagu Olaf Roodi jutude kogus „Vahased vabarnad“ läheb Mõtsatu Kahro mainitud lokaali, nii ka Rütli — täpselt samal kujul — otsib üles „Musta Kassi“ ning leides enesel paraja vaatluspaiga, tellib klaas teed. Oberi silmade jõllitades saab lõppeks Tartu advokaat oma teeklaasiga kella 12-ks valmis ning nõuab arvet.

„15 marka,“ surub kelner hammaste vahelt vastuse ning silmitseb üleolevalt tagasihoidlikult riidetund külalist.

„No ära sa arva midagi,“ tsuskab Rütli selle pääle, „ega neil, kes siin saksa mängivad, minu vastu raha ei ole. Sa ära vaata mehe riiet ja mehe arvet, vaid härrat ennast. Siin tee eest 15 marka ja jootrahaks 500.“

Juhan Simm, tuntud moosekant ja komponist ning dirigent istub „Vanemuise“ puhvetis oma laua juures üksinda. Astub juurde keegi tuttav, küsides: „Tere, Simm, kuis käsi käib?“

„Mis ta käib, käib ka. Kas sul raha on?“

„Ei ole.“

„Noh, mis sa, kuradi konn, siis kõnelema tükid!“

Samalt Juhan Simmilt küsib keegi:

„Kuis käsi käib?“

„See on minu asi!“ vastab Simm.

„Hm. Aga kuis käib teie proua käsi?“

„See on tema asi.“

„Nii... Kas joote vahest üks pudel õlut?“

„No, see on iseasi,“ vastab Simm ning läheb tuttavaga alla.

(Lumel ja jääl)

paid kirevate säärtega. Mõlemad kinnitavad enestele kontsadeta kingade külge patins à la poulaine, eest kumeraks käänatud oistega „nokkuiske“, milliseid tol ajal kõikjal tarvitati.

Nagu näeme, ei tuntud Prantsusmaal tol ajal veel otsiarbekohast spordiülikonda. Veel a. 1820 kirjutatakse Pariisist: „Tavaline ülikond uisutajale koosneb sharlahpunasest kuuest ja avaratest tumesinistest pükstest. Rinna kohale õmmeldakse kaks taskukest. Püksid kinnitatakse teraspandlakesega, mida kuub ei varja. Siia juurde kuuluvad õhukeste taldadega kontsadeta poolsaapad ja kõrge kübar. Espagnol ehk n. n. karbonarimantel kuldupsudega heidetakse üle õla nii, et kujunevad graatsilised voldid.“

Aga daamid? Daamid ei sportind. Nad lasid end sõidutada saanil, selle asemel, et ise uisutada. Nad kandsid siniseid sammetisi ülikuubi ja pelerine'i, mille hõlmad eest põlvini ulatusid; pääs kuldintidega ja nõõridega, gaaslooridega ja sulgedega ilustatud sammetisi poola kübaraid; jalas punaseid või kollasid karusnahkseid nõõritavaid saapaid. Võib kujutella nende „spordiülikonda“, mis laseb oletada saanisõidu eelistamist.

Mujalgi suursugustes seltskondades harrasti talvesporti, kuid enamasti piirduti vaid saanisõiduga hobustega. Viini keiserlikus hoovkonnas oli saanisõit XVII. s. väga armastatud, nagu tõendavad seda sest ajast säilind memuaarid.

XVIII. s. oli uisutamine Saksamaal suures lugupidamises. Tuntud saksa klassik Goethe ülistab oma teostes uisutamist mitmet puhku ja oli ise kirgline uisutaja. Kirjas oma sõbrale seletab ta vaimustatult, et hommikust kuni

Noor-poet K. Eh(rmann) arvustab O. Lutsu viimaseid toodanguid ja kirjutab üsna tõsiselt: „O. Luts viimaseil ajal üldse kirjutab languse tähe all.“

„On veel, kust langeda,“ vastab Luts järgmise lehe numbris. „Mõni tahakski langeda, kuid pole, kust kohalt langeda!“

O. Lutsult küsiti: „Kuidas elate?“ — „Paari sõnaga ei saa seepäele vastata,“ ütles Luts, „aga pikalt ei taha kõnelda.“

„Aga siiski?“

„Noh, olgu siis. — Täna saan hakkama mõne skandaaliga — homme päev kulub selleks, et skandaali mõjusid pehmedada.“

„Jah, selline on see maailma elu,“ taandus küsija.

A. Jürgenstein kirjutab „Eesti Kirjanduses“ „Noor-Eesti“ III albumit arvustades Fr. Tuglase kohta: „Autor viskab kui kapaga leili kerisele, kivid aga ei reageeri enam.“

Kaks advokaati — Teemant ja Rütli — on tagajärjekalt esinend kohtupalatis ning sammuvad nüüd kahekesi „linna pääle“ ühist teed, pärast mingisugust paaritunnilist „hambara“ protsessi lahendamist Teemanti poolt. „Ja,“ ütleb esimene advokaat mõõdudes parajasti ühest hambaarsti korterist, mille uksele silt „Valuta tõmbamine,“ „andis see aga siiski minulgi terve tund tõmmata — raha pole lihtne teenida.“

„Mis sääi tetä,“ vastab teine, „valuuta tõmbamine sünnib ikka palehigis.“

hilja õõni uisutavat Maini jõel, tundes suurimat naudingut. Kaulbachi maal „Goethe uisutamaks Frankfurdis M. ä.“ kujutab Goethe sinises frakis, kollases vestis, kitsastes nahkpükstes, kõrgetes säärsaabastes — mis jätab juba rohkem sportlase mulje.

Kuid ometi jäi talvesport laiemale hulgatele võõraks. Küll püüdis kuuluse võimlemisõpetaja Guts Muths õhutada uisutamist ja töötas välja isegi kohase spordiülikonna, mille kohta ta märkimikus (a. 1825) leidub üksikasjalikke juhatusi. Tähtis on see, et tema esimesena avaldab teoreetilisel spordiülikonna põhimõtteid. Ta ütleb, et ülikond olgu vastav keha kujule ja ühtlasi maitserikas ning jäetagu kõrvale kõik ülearune — liigsed „tiivad ja lipud“ — mis vaid takistuseks vabale liikumisele. Naistele, kes tahavad talvel sportida, ta soovitas meesteriietust või vähemalt lühikesi kuubi, tugevaid saapaid ja madalaid päakatteid. See soov kõlas tol korral võimatusena. Alles umbes nelikümme aastat hiljem, mil talvespordi vastu tõusis huvi, hakkas tekkima ka sobiv riietus.

Meieajal, mil talvesport igakülgsest arenemiseel, on kujunend juba igale alale vastav riietus. Alates päakattega ja lõpetades jalavarjuga on silmas peetud oistarbekohasust ja mugavust, muidugi ka rõhku pannes maitsele ja ilule. Arvestades mõjuga vabas talvises looduses on meieaja sportlase riietus rõõmus ja kirevalt sädelev, eriti on armastatud värvirikkalt kirjatud mütsid, kindad, sukad, salid, millede mustrite meeldiv värskus ja here värviküllus mõjub rõõmsalt valgel lumel.

„Odamehe“ 1928. aasta numbrid on veel saada. Üksikult à 50 s. Kogu aastakäigu hind 2. kr. Kojusaatmisega „Odamehe“ talitusest tellides (Tartu, postk. 51) järelmaksuga 2 kr. 50 s. Raha ettesaatjatele ei arvestata saatukulusid.

A.-S. „SILVA“

Tallinn, Merepuiestee, 17.

Telefonid: oma keskjaam väljakutsega „SILVA“.

Telegrammide aadress: „Silva-Tallinn.“

Igasuguste ehitusmaterjalide, nagu palkide, laudade, lubja, tsemendi, gipsi, katusepapi, katusepleki, igat sorti raua, raudtalade, naelte jne. **ladu ja müük.**

Igasuguste metsamaterjalide ost, ümbertöötamine, müük ja eksport.

Igasuguste naftasaaduste ladu ja müük.

Igasuguste põllutööriistade ja masinate ladu ja müük.

Inglise „Petter“i mootorite ladu ja müük.

Th. Flöther'i põllutöömasinate ja riistade ainuesitus Eestis.

Ameerika „FIRESTONE“ autokummide ainuesitus, ladu ja müük.

Ameerika „STUDEBAKER“ automobiilide ainuesitus Eestis.

Ameerika „BROCKWAY“ veoautode ainuesitus Eestis.

Raamatukogudele!

Kuna viimasel ajal on ilmud rohkesti uusi väärtuslikke raamatuid, nõuavad neid raamatukogude lugejad. Sellep. tuleb teil neid ka lugejatele anda!

Ärge vaevake end mimest kohast tellimisega, kui meie kaudu **kõiki** uudisteoseid kui ka veel üldse müügilolevaid raamatuid saada võite.

Soovikorral saadame uuemate väljaannete **nimekirju**, ning seame asjatundlikul kaasabil kogusid kokku.

Soovitame kogude **rakendustarveid**.

Kõidame raamatuid tugevasti ja võisilemata hinnaga.

Raamatukogudele kõige **kõrgem hinnaalandus**.

Järelepärimiste pääle teatame raamatute hindasid

Raamatute hinna ette kättesaamise puhul saadame raamatuid kogudele jaeraisikutele **omal kulul** välja. Lunasaadeti lähaks eeskätt väikese tellimise puhul kulukaks.

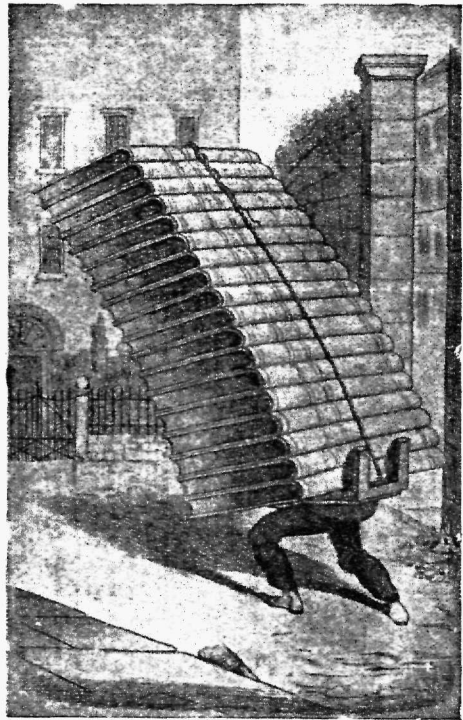
Saatke aegsasti nimestikud sisse, lisades juure vajalikke andmeid. Tellimiste täitmise korralik ja kiire.

Arvesse võttes raskusi, mis on eeskätt maal asuvate raamatukogude korraldajatel uuemate ja paremate raamatute kohta ülevaate saamisel ja nende muretsemisel, jääme lootma, et kõige päält **Viru- ja Järvamaa** raamatukogude tegelased lahkesti meie poole pööravad. ¶

Austusega

M. Saar'e raamatukauplus

RAKVERES, Pikk tän. 17, kiriku kõrval.

KEELEUENDUSLIKKU KIRJANDUST

Joh. Aavik:

Keeleuenduse äärmised võimalused

Hind 350 senti, paremal paberil 450 senti

Ses esitatakse keeleuenduse alal uus teooria ja abinõu. Selle raamatu kohta kirjutab erakirjas J. M ä n d m e t s: „Lugesin Teie raamatu läbi suurema huviga kui mõne ylipõneva romaani... Olen vaimustatud Teie suurest ideest...“ ja V. Silla: „Käesolev raamat töötab olla uue ajajärgu algatajaks oma idee poolest... Ma pole vist paarikymnel aastal raamatut lugenud sellase pinevustundega, hardusega.“

Joh. Aavik:

Õigekeelsuse ja keeleuenduse põhimõtted

Hind 85 senti

See on tarviline täiendusraamat eelmisele.

Soome keelest

Juhani Aho: LAASTUD. Rimp I.

Soome keelest

Tõlkind ja seletavad märkused kirjutand JOH. AAVIK. Hind 350 senti

Peenim raamat eesti tõlkekirjanduse alal, sobiv kingituseks.

Selle raamatu kohta kirjutab A. Palm „Eesti kirjanduses“ (1929, lk. 33—35): „Tõlge tundub haruldaselt ilus ja nõtkes. Tõlke keel on rikkalik, originaalile hoolikalt lähedaks varjundatud, tundub niisama rytmiline ja helisev kui algupärandki. Joh. Aavik on võind siin esitada tema poolt vaimukalt ja visalt arendet keele- ja stiiliuenduse kypse vilja.“

Seeria fantastlikke novelle

päälkirjaga „HIRMU JA ÕUDUSE JUTUD“, senni ilmud nr. 1—24, myygil on veel 10—24. Need on maailmakirjanduse parimad, ylipõnevad aga kirjandusliku väärtusega novellid. Viimased numbrid:

- nr. 17. MAUPASSANT: 6 novelli. 85 senti
- nr. 18. EDGAR POE: Valit novellid III. 1 kr. 30 senti
- nr. 19. FR. v. SCHILLER: Vaimude nägija. 1 kr. 25 senti
- nr. 21. IMMANUEL KANT: Swedenborgi nägemus, GOETHE: Salapärased laudad. 35 senti
- nr. 22. GOGOL: Portree. 35 senti
- nr. 23. DOSTOJEVSKI: Tapmine (romaanist „Roim ja karistus“). 50 senti
- nr. 24. CICERO: Scipio unenägu, VERGILIUS: Käik Manalasse, OVIDIUS: Keyks ja Alkyone. 1 kroon.

Kõigil on kirjanike elulood, sisulisi ja keelelisi märkusi, tundmata sõnad seletatakse ääre all.

KIRJASTUS „ISTANDIK“

Hind 50 senti